

Harens Old Goud

Bij de tijd over
Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren

Harens
Historische Kring
Old Go

Harens Historische Kring Old Go

Oprichtingsjaar	2010
Doelstelling	Het bevorderen van de belangstelling voor en het bundelen en publiceren van kennis over de geschiedenis van de gemeente Haren
Activiteiten	Lezingen, Excursies, Rubriek in Haren de Krant, presentatie en promotie op markten en andere evenementen
Werkgroepen	Oude verhalen, contactpersoon: Trijnie Brunt Digitaal fotoarchief, contactpersoon: Dick Schaap Open Monumentendag, contactpersoon: Jaap Vrieling
Bezoekerscentrum/ Archief	Oude Brinkweg 12a, Haren (boven de judoschool), elke donderdag geopend van 14.00 tot 15.00 uur. In juli en augustus gesloten
Samenwerking	Old Go is lid van de Culturele Raad van Haren. Verder werkt ze samen met de Harens Historische Commissie, Stichting Klooster Yesse en Stichting Gedeelde Verhalen (o.a. zwembadverhalen)
Bestuur	Voorzitter: Vacant Secretaris: Annet Boekel 050-5014671 Penningmeester: Henk Bazuin 0598-395504 Bestuurslid: Jaap Vrieling 050-8500080 Bestuurslid: Henk Abbring 050-5348160
Postadres	Duinweg 18, 9479 TM, Noordlaren
Email	info@oldgo.nl
Website	www.oldgo.nl Webmaster: Dick Schaap Email: webmaster@oldgo.nl
Lidmaatschap	Opgave lidmaatschap via www.oldgo.nl Individueel lidmaatschap: € 15,- Gezin: € 25,- per jaar Het lidmaatschap kan op elk moment ingaan en is geldig voor het lopende jaar Opzeggingen moeten vóór 1 december worden gemeld
Bankrekening	NL 86 RABO 0157 0712 86 t.n.v. Harens Historische Kring Old Go

Colofon

Harens Old Goud is een uitgave van de Harens Historische Kring Old Go en verschijnt 2x per jaar in juni en december

Redactie: Henk Bazuin, Annemiek Bos, Trijnie Brunt, Dick van Nieulande en Roelof van Wijk
Email: redactie@oldgo.nl

Opmaak en druk: Drukkerij G. van Ark, Haren

Losse nummers, zolang de voorraad strekt, € 4,- per stuk

Copyright © Harens Historische Kring Old Go

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen aan te passen

Overname van (gedeelten) van artikelen en/of afbeeldingen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie

Inhoudsopgave

Van het bestuur en de redactie	3
Open Monumentendag	4
De Willekeur van de Hoornsedijk	6
Transportbedrijf Eitens BV Haren	8
Reacties op de kerkpaal	10
Dag van de Harener Geschiedenis	11
Vraag en antwoord Rijksstraatweg 239	12
Volkshogeschool 't Oldörp in Uithuizen	13
Landhuishoudkundige school te Haren	14
Boekbespreking	15
De gruit van Yde, de Hof te Hemmen en de kerk van Haren	16
Canterveen	18
De historie van een pand aan de Onnerweg	20
De schoolreis van de Tuindorpschool	22
Kunst- en Cultuurmarkt	23
Paarden en renbanen	23
Van de redactie	24
Vervenershuisje nr. 17 aan de Hoornsedijk	26
Uit ons fotoarchief	27

Open Monumentendag

Het tweede weekend van september staat landelijk bekend als Open Monumentendag.

In dit weekend kan iedere plaats of gemeente zijn aanwezige monumenten presenteren aan een ieder die hiervan wil genieten, maar er ook mee wil kennismaken. De landelijke stichting heeft ieder jaar een ander thema, waarbij de kanttekening wordt gemaakt dat iedere invulling daarvan welkom is. Dit jaar is gekozen voor het thema 'Iconen en Symbolen'.

Door Henk Bazuin

De gemeente Haren heeft een aantal jaren geleden de organisatie van de Open Monumentendag overgedragen aan Old Go. Een hele eer.

Voor het organiseren van de OMD door Old Go is een kleine commissie in het leven geroepen die zich ook dit jaar weer heeft gebogen over de vraag op welke manier invulling gegeven kan worden aan dit landelijke thema.

Vorig jaar is gekozen voor het stroomdal van de Drentsche Aa. Een logisch vervolg daarop is dan ook om aandacht te besteden aan het stroomdal van de Hunze.

De commissie was van mening dat de Hunze kenmerkend is voor het landschap aan de oostzijde van de Hondsrug en een icoon is voor wat betreft de cultuurhistorische waarde. Bovendien zou dit gebied op deze manier prominenter onder de aandacht worden gebracht als onderdeel van het landschap waarin deze rivier in de gemeente Haren stroomt. Later bleek dat dit ook een belangrijke vaarroute voor de lekenbroeders van Klooster Yesse is geweest.

Abdis Annemiek Bos geeft uitleg over klooster Yesse

Als leden van het Historisch Platform Haren hebben Old Go en Klooster Yesse elkaar gevonden. Temeer daar duidelijk werd dat klooster Yesse dit jaar het 800-ste herdenkingsjaar viert van het ontstaan van het klooster in Essen. De voorbereiding van een fietstocht door het stroomdal van de Hunze was door de mensen van Klooster Yesse, sa-

men met het Groninger landschap, al in voorbereiding en sloot naadloos aan bij de ideeën van de OMD commissie. Mevrouw Annemiek Bos van Klooster Yesse schoof aan bij het overleg om vorm te geven aan de verdere uitwerking van de fietstocht.

De tocht werd gestart bij het bezoekerscentrum Klooster Yesse en ging via de Westerbroekstermadepolder en de Kropswolderbuitenpolder naar de plek van de uithof van klooster Yesse in Kropswolde. Men kon een bezoek brengen aan de kerk van Kropswolde waar een indrukwekkende tentoonstelling was ingericht met iconen, paneelschilderingen van amateurschilders.

Voor de kerkdeur werd door de heer Bart Flikkema een historisch verhaal verteld over de strijd tussen de Parochianen van de kerk te Kropswolde en de pastoor van de Mariakapel van Klooster Yesse aldaar.

Henny Groenendijk geeft een lezing over de archeologische waarde van het Hunzedal. In de Hoeksteen in Noordlaren

Op het kloosterterrein in Essen werd 's morgens een lezing gehouden en een excursie onder leiding van de heer Marnix Deterd Oude Weme, die recent is afgestudeerd op het onderwerp Landschapsgenese van het Gorechter Hunzedal met als ondertitel 'Reconstructie en ontwikkeling van het Esser corpus- en provinciaal land (1215-1766)'. Zijn scriptie is in boekvorm in beperkte oplage uitgegeven. Een exemplaar hiervan ligt in het infocentrum van Old Go.

Voor de fietstocht is een aardige brochure samengesteld met foto's en toelichtingen over de zogenaamde hotspots in de route. De route en de brochure kunnen worden gedownload van de websites van Old Go en Yesse. Dit is te vinden onder het menu Monumentendag, jaar 2016.

De route van de fietstocht ging onder andere over de camping Meerwijk waar de Hunze moest worden overgestoken met het pontje. Vanaf dit punt kon ook worden

gekozen om mee te gaan met een boottochtje over het Zuidlaardermeer onder leiding van het Groninger Landschap. De schippers van 'de Raidomp', de naam van de boot van HGL, waren gekleed in een monnikspij, net als de begeleiders die bij de kerk stonden. De mensen konden op zoek gaan naar de verdwenen kerkklokken van de kerk te Kropswolde en kregen nog uitgebreide informatie over natuur en waterbeheer. Ook deze keer zijn de kerkklokken niet gevonden maar heeft men ze wel horen luiden.

In Noordlaren was de Bartholomeuskerk geopend en was een gids aanwezig om uitleg te geven. Ook hier is dankbaar gebruik van gemaakt. Aansluitend of na de lezing van prof. Henny Groenendijk over de archeologie van het Hunzedal kon een bezoek worden gebracht aan de molen 'De Korenschoof'. Voor de lezing was veel belangstelling temeer omdat ook de buspassagiers aan konden schuiven.

Oldtimerbus, afkomstig uit het Busmuseum

Evenals voorgaande jaren was er nu ook een bustocht georganiseerd. Hiervoor hadden 40 mensen zich aangemeld. Het vertrek was vanaf het station in Haren, om vervolgens via Essen, waar de abdis van het klooster instapte om uitleg te geven. De bustocht ging via de Noorderzanddijk over de kloosterlanden die tot aan het Winschoterdiep (de vroegere Hunze) reiken. Uit de studie van Marnix Deterd Oude Weme komt naar voren, dat er ook kloosterlanderijen aan de overkant van het water liggen. Vanaf het gemaal is de abdis op de fiets met waperende pij terug gereden naar het klooster.

Via een landbouwweg onderlangs de dijk van het Winschoterdiep werd koers gezet naar de Waterhuizerbrug in de Dr. Ebelsweg. Voor veel passagiers was dit een onbekende route. Hier had men zicht op een deel van het stroomdal. In een stuk zeer drassig weiland dat ontdaan was van de graszoden waren ooievaars te zien, zeker wel 30 stuks.

Via het Felland en de Zuiderhooijdijk werd koers gezet naar het pompemaal van waterschap Hunze en Aa's aan het Drentsche Diep (de oude Hunze). Via een brede trap was het mogelijk om boven op het dak van dit gebouw te komen en een magnifiek uitzicht te hebben over het

Drentsche Diep en de Westerbroekstermadepolder. Op de achtergrond de industriële activiteiten.

Hier waren de aah's en ooh's niet van de lucht. Een onbekend gebied waar je niet zomaar naar toe wandelt of fietst. Van hieruit werd koers gezet naar Noordlaren. De buschauffeur koos ervoor de Koelandsdrift te volgen. Deze route geeft een geweldig beeld van het stroomdal richting het Drentsche Diep, dus eigenlijk het gebied van de Onnerpolder.

Na de lezing in De Hoeksteen in Noordlaren ging de tocht terug via Midlaren over de Zuidlaarderweg, via de Vogelzangsteeg en Onnen terug naar het vertrekpunt.

Alle passagiers hebben genoten van deze tocht met de oldtimer bus van het Nationaal Busmuseum in Hoogeveen.

Bartholomeuskerk in Noordlaren

De fietsroute is een groot succes geworden, wat mede te danken is aan een artikel in het Dagblad van het Noorden over deze route. Op de zaterdag was het kloosterterrein te klein om alle auto's te parkeren. Ook de week vóór en de dagen na het OMD weekend, kwamen de mensen naar het kloosterterrein. Volgens Annemiek Bos hebben zeker 400 mensen de start van de tocht gemaakt vanaf Essen.

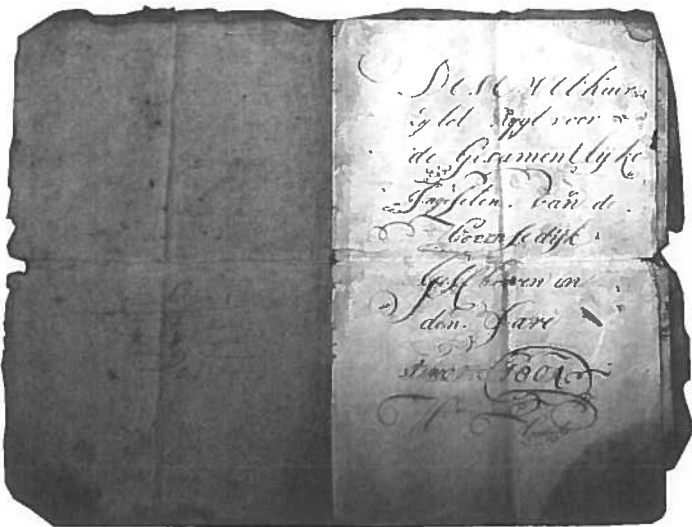
We mogen concluderen dat door de samenwerking van Old Go met Klooster Yesse, het Groninger Landschap en last but not least freelance journalist Paul Straatsma van het Dagblad van het Noorden dit monumentenweekend een groot succes is geweest. Uiteraard mogen de vrijwilligers van de beide kerken in Haren en Noordlaren en daarnaast de molenaars van de Korenschoof en De Hoop niet worden vergeten. Want laten we eerlijk zijn: deze kerken en molens zijn toch wel de meest bekende iconen in de gemeente Haren.

Zo begraven wij onze doden: 'De Willekeur van de Hoornsedijk'

In de discussie over de participatiesamenleving wordt regelmatig verwezen naar de nabuursplichten van weleer. Zij werden vaak opgeschreven. Wie namen er toen in het Go een initiatief, welke motieven speelden hierbij een rol en wat stond erin? Wij gaan daarvoor terug naar het Haren uit de 18e en 19e eeuw.

Door Dick van Nieulande

In oktober 1804 sloten de bewoners van de Hoornsedijk een contract, de 'wilkuir van de Hoornsedijk' waarin zij hun nabuursplichten vastlegden. In sierlijke letters had de schrijver H[ar]m Hindriks op het voorblad van dit reglement geschreven: 'dese wilkuir zij tot rijgt voor de gesamentlijke ingeseten van de Hoornsedijk'. De handtekeningen van de deelnemers staan er dan ook op: Wopke Berents, Hindrik Nijdam, Geerd Eitens, enzovoort. Alleen mannen ondertekenden, voor zichzelf, voor hun gezin en bij volmacht ook voor de weduwen.

Het voorblad van het reglement

Volgens de volkstelling van 1809 woonden in het buurtschap zo'n 151 mensen, waaronder 36 gezinnen. Het waren voornamelijk Friezen die daar na 1740 waren neergestreken en in het veen werkten. Het was hun gezamenlijk initiatief om vast te leggen dat 'zoowel manspersoonen als vrouwspersonen in ziekten en sterfgevallen elkander de behulpzame hand bieden'. En dat was noodzakelijk, een alternatief bestond er immers niet. Solidariteit en eigenbelang gaan hier samen. De overheid, in dit geval 'S[cato] Gockinga drost van het Gooricht' had de overeenkomst achteraf getoetst aan 'de goede ordre of wetten van den lande', maar was geen contractpartij. Dat zal later anders worden.

Wat staat er zoal in de willekeur? In 21 artikelen was nauwkeurig vastgelegd wat er gedaan moest worden na het overlijden van een nabuur. Alleen de dood had recht

van spreken. Over ziektes en zieken werd niet uitgeweid, daar kon men blijkbaar moeilijker mee omgaan en bleef het bij het voorschrijven van een 'behelpzame hand'. De volgorde waarin een en ander diende te gebeuren was duidelijk aangegeven. Na een korte inleiding neemt Harm Hindriks ons mee langs de gebruiken van zijn tijd: 'in het afleggen van een oude doode zal aan jeder kant 3 vrouws koomen om het beenekleet te maken. Dit was een lijkwade of doodskleed dat veelal van linnen was gemaakt. Eenvoudig van snit, soms luxueus uitgevoerd. De overledene werd vervolgens door de vrouwen in de kist gelegd. Daarna waren de mannen aan de beurt, 'zoo zullen de mans toe treden om het vat te dieken'.

Het bekendmaken van een sterfgeval, het aanzeggen, gebeurde door 'beide naaste nabers an jider zij ien mans of vrouws persoon' terwijl de luiders de klok lieten horen. Uiteraard werd bij het aanzeggen de buurt uitgenodigd voor de begrafenis. Niet alleen de nabers waren welkom maar ook 'buiten ons naberschap als anderhalf uur gaans' werd vriend of vijand verzocht te komen. Daarna was het tijd voor een kort samenzijn: 'en zoo het werk is verrigt zoo zullen de mans ien half kroes genever daar voor genieten en de vrouwen ien pot koffie'. Voor een goed begrip: een kroes is in dit geval een oude inhoudsmaat en is omgerekend ongeveer 1.40 liter.

Professionele leedaanzegger

Uit de collectie van Meertens Instituut, Amsterdam

Op de dag van de begrafenis kwamen de nabers en andere genodigden om 11 uur bijeen bij het sterfhuis. Daarna liep men paarsgewijs achter de wagen met de overleden naber naar het 'hof'. Na de begrafenis ging de stoet ook weer paarsgewijs terug: 'en zoo de nabers weederover het diep zien zoo zullen zij met ienpaarigheid het bier moogen voort gebruiken en geen jongeling onder agtien jaaren dij zal niet op het doode bier moogen koomen'. Na

het begraven mocht het Groninger kluimbier in Haren dus gaan stromen, uiteraard op rekening van de erven. In artikel 17 wordt een volume voorgesteld: *'van een oude doode van het begraven ien half tonne kluin en van ien minderjarige een verdel kluin'*. Een halve ton kluin is omgerekend zo'n 85 liter.

Overigens was de deelname aan het contract niet vrijblijvend. Bij verzuim of nalatigheid werden boetes uitgedeeld die konden oplopen tot wel 13 stuivers. En het was zaak ze tijdig te betalen. In maar liefst drie artikelen beschreef Harm Hindriks minutieus een incassotraject, ja zelfs de hulp van de schout kon daarbij ingeroepen worden. In het laatste artikel staat dat bij de bestuurswisseling de pot verteerd wordt.

Hoornsedijk

Het doode bier of leedbier werd na de begrafenis veelal gedronken bij een maaltijd. Men spreekt dan van een 'utigst', een begrafenismaal dat naar zeer oude gewoonte door de erven in het sterfhuis werd geserveerd. Dat gebeurde ook in de kerspelen Haren en Noordlaren. Dominee Habelius Potter beschrijft een dergelijke utigst in zijn 'Reize door de oude en nieuwe oostelijke departementen van het Koninkrijk Holland ..., gedaan in den jare 1808'. Wij geven hem het woord:

'Op zulk eene wijze gaat het in het algemeen toe met dit Utigst houden : dat er zich verschillende toonelen bij vertoonen, als, van dronkenschap, slaauwtens en berooide koppen kan niet wel missen. Ook heeft er slechts een gering onderscheid plaats in deze gewoonte bij den eenen of den anderen. Arbeidslui en minvermogende ambachtslieden, gelijk ook boeren, die een klein bedrijf hebben, geven eerst wittebrood en zogenoemde stoeten, dan dikke, welgekookte rijstebrij, en dan weer wittebrood en stoeten. Bij de meeste eenigzins welgestelde boeren en andere vermogende lieden eet men wel eerst ook boterhammen, maar dan volgen er graauwe ervten met rozijnen, genoegzaam half en half, waarbij de suiker niet vergeten is, voorts rundvleesch met ham en aardappelen Zie daar mijn vriend, de Groningerlander begrafenisplegtigheden..... Dwaasheid, loutere onbegrijpelijke dwaasheid, die hoe eer hoe beter afgeschaft moest worden.'

Dominee Habelius Potter was niet de enige die schande sprak over dit vermaak bij een begrafenis. De Noordlarder kerkenraad bijvoorbeeld sprak regelmatig over de uitwassen bij de utigst. Al in 1743 besloot de raad *'dat t billijk was dat er een middel beraamt wierde om veele onordentlijkheden die op urtingen.....gepleegt worden voor te koomen'*. Het lukte maar niet dit gebruik uit te bannen, ja de kerk had zich er in de loop der jaren zelfs aan moeten committeren. Zo verwachtten de gelovigen dat de dominee of leden van de kerkenraad bij de utigst aanwezig waren. Verder is het verrassend om in de notulen van 3 april 1763 te lezen dat de diaconie bij de begrafenis van haar clientèle garant stond voor maximaal 'n ½ ton leedbier.

Ook in 'Den Haag' was men verontrust. In het 'Plan van Constitutie 1796' werd zelfs voorgesteld *'dat alle maaltijden bij 't begraven afgeschafft worden zoowel als alle pragt, praal en avond, begravenissen op boetens'*. Kerk en overheid vonden elkaar hier in verbazing en afkeuring.

In juni 1810 nam het 'gemeente-bestuur hoofdplaats Haren' het initiatief voor een reglement voor *'nabuurplichten in kas van ziekten, sterven of geboorte voor de gemeenten Haren, Noordlaren & Helpman en daaronder sorterende gebuften'*. Het concept werd naar de kwartierdorst van Groningen verstuurd en daar verdwijnt het uit ons zicht.

Veel punten uit de Willekeur van de Hoornsedijk kwamen in het concept weer terug met één belangrijk verschil. In artikel 11 was onder meer aangegeven dat 'doodbieren... ten eenenmaal worden afgeschafft en vervallen worden gehouden en dat die gene welke dit Artikel mogten overtreden zullen vervallen in de boete van drie Car[olus]Guldens'. Fatsoen en openbare orde waren zo veiliggesteld. Ook aan Harm Hindriks en zijn naburen was nu duidelijk gemaakt hoe zij hun doden voortaan moesten begraven en wat hun verdere verplichtingen waren. De rollen waren omgekeerd.

Geraadpleegde archieven:

Groninger Archieven:

-Nabergilden 1668 – 1940

-Hervormde gemeente: Noordlaren 1603 – 1881

Gemeente Haren: Plaatselijk bestuur Haren 1798 – 1810

Transportbedrijf Eitens BV Haren

Het transportbedrijf Eitens BV in Haren is al 3 generaties in handen van de familie. Binnenkort treedt zelfs de vierde generatie aan, daar de 17-jarige kleinzoon opgaat voor zijn diploma Logistiek en ook zijn toekomst in het bedrijf ziet. Het bedrijf was gevestigd in een boerderij aan de Rijkstraatweg 110.

Door Lineke van Geest

Kars Eitens (geboren 1936) vertelt:

Mijn vader (Hendrikus Eitens, gewoon Rieks) was in 1937 de grondlegger van het bedrijf. Vanwege de aanleg van de Botanicuslaan was er geen land meer bij de boerderij. Daarom besloten hij en zijn broer Jan een brandstoffenhandel en bodedienst te beginnen. Met paard en wagen werden de kolen (cokes, antraciet, briketten en eierkolen) bij de gasfabriek in Groningen opgehaald en in Haren en omstreken bezorgd bij bedrijven en particulieren. Het betekende flink sjouwen met een mud (ongeveer 70 kilo) kolen in een juten zak op je schouder, waarop vaak een stevige leren lap bevestigd was om slijtage van kleding te voorkomen en het gewicht wat te verdelen. Vaak moest je ook nog een trap of ladder op. Ook het paard, altijd een Belg, moest sjouwen. Hij kon wel 3 à 4 ton aan, maar was wel na 7 à 8 jaar opgebrand en dan goed voor de slacht. Turf werd vanuit Drenthe bij het haventje van Haren per boot aangevoerd en op de kar of bakfiets geladen. Voor grote klanten lieten we zelfs schepen varen naar de haven.

Kars Eitens

In 1938 begon mijn vader ook te werken voor Van Gend & Loos, die goederen zoals wijn, boter, kaas, hondenvoer en tabak bij ons afleverde. Wij bezorgden de goederen dan weer bij de diverse winkels en particulieren. Mijn vader zette in 1947 de brandstoffenhandel alleen voort, omdat mijn oom zich toen terugtrok uit het bedrijf.

Jeugd

Toen ik in 1950 veertien jaar oud was, reed ik al met een bakfiets rond. Bij slecht weer ging er een halfronde kap met zeildoek over de kar en was het zwaar trappen op zandwegen zoals de Lutsborgweg en een gedeelte van de Oosterweg. Je kon toen ook nog gewoon op de Rijkstraatweg spelen, mijn broer en ik voetbalden er veel. Dat kon gemakkelijk, want er waren alleen maar paardenkarren en fietsen. Vroeger reed er ook een tram van Groningen naar de Punt, maar dat was voor mijn tijd. De tram reed in mijn tijd niet verder dan de Esserweg.

Ik herinner me nog goed hoe de Canadezen bij de bevrijding in triomf langs ons huis reden en kauwgom, chocola en wittebrood uitdeelden. Niet dat we van honger omkwamen, want er woonden toen allerlei ondernemers om ons heen, een groenteboer, fietsenmaker, stomerij, bakker en er vond een levendige ruilhandel plaats. Als bijvoorbeeld bij ons het varken werd geslacht, kreeg de bakker een deel en dan kregen wij weer brood van hem en zo scharrelden we allemaal de oorlog door.

Het pand aan de Rijkstraatweg 110

Al gauw reden we met twee vrachtwagens. De tijd veranderde snel, vooral toen de bevolking van Haren op gas ging stoken en de tijd van de kolenkachel voorbij was. De brandstofhandel werd kleiner, daarom schakelden we over op agrarische producten. In de jaren zestig vervoerden we voornamelijk aardappelen, bieten, uien, koren, pulp voor veevoer en kunstmest van de aankoopcentrale ACM naar de boer en omgekeerd. Ons werkgebied werd groter, niet alleen Groningen en de kop van Drenthe, maar nu ook door het hele land. Het aardappelvervoer vormde een belangrijke basis van het bedrijf. Het vervoer van pootaardappelen in de herfst en lente was een piekperiode. De pootaardappelen haalden we bij de aankoopcentrale ACM en brachten we naar de havens van Harlingen en Beverwijk. Van daaruit vonden zij hun weg naar landen rondom de Middellandse Zee. Ook reden we wel op afroep van de NVO (Noordelijke Vervoer Organisatie) op Scandinavië.

Later werd het transport van stukgoed belangrijk. We reden diverse besteldiensten voor Van Gend & Loos. Aan deze samenwerking kwam pas in 2002 een einde, toen deze bodedienst in Duitse handen overging en DHL werd.

Huwelijk en gezin

Ook op ander gebied brachten de zestiger jaren grote veranderingen. Ik heb mijn vrouw Katherina Doornkamp leren kennen bij de christelijke jongens- en meisjesvereniging en in 1963 zijn we getrouwd. We gingen in de Kerkstraat wonen boven bakkerij Prins, daar waar nu de Hubo is gevestigd. Henderikus is hier geboren. Twee jaar later verhuisden we naar de Torenlaan, waar Hilvert, Herman en Jannet ter wereld kwamen.

In de zomer van 1974 zijn we gaan wonen in de boerderij van mijn ouders aan de Rijksstraatweg, waar het bedrijf nog steeds gevestigd was. Mijn ouders verhuisden toen naar onze woning aan de Torenlaan. Een jaar later is onze jongste zoon Jeroen geboren.

Behalve ons gezin had ook de zaak zich uitgebreid. We reden met een aantal vrachtauto's en hadden 3 à 5 man personeel. Er was altijd veel werk te doen, ook mijn vrouw hielp mee in de zaak. Naast de zorg voor de 5 kinderen bediende ze de telefoon en deed ze de boekhouding.

In 1986 kwam onze oudste zoon na zijn militaire dienst in het bedrijf, een paar jaar later gevolgd door onze andere zonen. Daarom hebben we in 1990 de BV opgericht. We kochten grond op het bedrijventerrein Felland bij Onnen en bouwden daar ons kantoor en de garage.

Vrachtwervoer Eitens

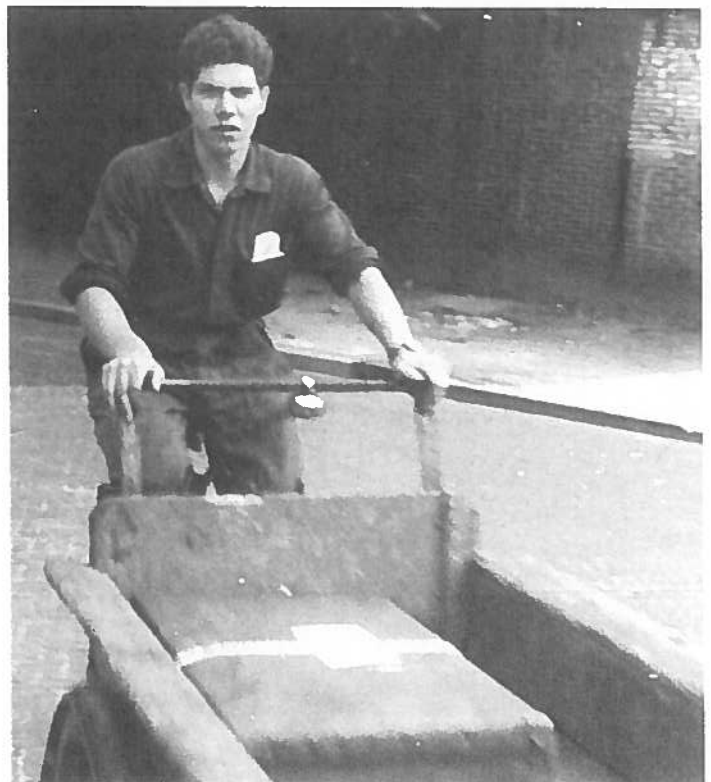
Pensioen

De dag na mijn huwelijk in 1963 werd ik gevraagd om koster te worden van de Ned. Herv. Dorpskerk. In 2013 hebben we mijn 50-jarig jubileum als koster met een groot feest gevierd. Ik kreeg een gouden insigne, een oorkonde van de Kerkrentmeesters en later nog een Koninklijke Onderscheiding voor trouwe dienst. Helaas heb ik dit mooie en interessante werk vorig jaar moeten opgeven.

Er is wel veel veranderd in de loop der tijden. Vroeger moest

je 2x op een zondag de klokken luiden en bengelde je om 8.00 uur en 09.50 uur nog een keer aan het touw. In de winter moest je al om 6.00 uur de kachel aanmaken, de letters en cijfers in het bord voor de te zingen psalmen en gezangen steken en van tijd tot tijd de avondmaalsbeker klaarzetten. Vroeger, maar dat was voor mijn tijd, konden de mensen bij mevrouw Ike, die in de Kerkstraat woonde gloeiende kooltjes voor hun stoven krijgen om de voeten warm te houden. Nu gaan veel dingen automatisch, maar daar komen veel culturele activiteiten voor in de plaats. Je bent er al met al wel 300 à 400 uur per jaar mee bezig. Je moet nu extra opdraven voor lezingen en concerten met alle rompslomp van dien, paraplu vergeten, tas laten liggen, verwarming doet het niet, lampje stuk.

In 2006 besloot ik definitief uit de zaak te stappen en met pensioen te gaan, maar ik blijf nog steeds betrokken bij het wel en wee van het bedrijf. Op dit moment rijden we met 5 vrachtwagens: 2 van het merk Volvo en 3 van Mercedes Benz. Verder ben ik ook lid van de Oldtimerclub voor vrachtwagens en doe niets liever dan hier in de schuur achter het huis aan oude vrachtwagens te sleutelen. Er staan daar drie oldtimers, o.a. een oude vrachtwagen voor visvervoer, heel apart met grote bakken voor de vis en een rode Mercedes Benz truck met een groene aanhangwagen uit 1957, waar we veel prijzen mee hebben gewonnen op truckfestivals. In de kamer staat een vitrine vol met zilveren bekens. In 2011 is mijn vrouw gestorven. Maar ik denk nog niet aan verhuizen. Het huis is veel te groot voor mij, maar waar zouden mijn trucks en andere spullen naar toe moeten? Nee, laat mij maar die ouwe trucks opknappen, zodat zij er weer als nieuw uitzien! Dat is mijn hobby!

Kars Eitens op de bakfiets, 1950

Reacties op de kerkpaal

In het december nummer van *Harens Old Goud* (2015/3) stond een artikel over een 'geheimzinnige' paal in *Glimmen met het woord KERK*. Hier volgen nog een paar reacties.

De kerkpaal

Rien de Schipper schreef:

Het is waarschijnlijk een (stoep) hekpaal. Dat wil zeggen één van twee, die aan weerszijden van de oprit hebben gestaan. Er moet dus een andere paal zijn geweest, waarop bijv. RK, NH, Ger. of een andere nominatie van een kerkgenootschap stond. Het kan ook zijn dat het opschrift van de paal het eerste deel is van KERK HOF.

Als daar ter plekke geen kerk (hof) heeft gestaan in de laatste 100- 150 jaar, is het een recyclepaal, dus een paal die van een andere plaats hier naar toe is verhuisd om te dienen als scheidingspaal. Welke kerk of kerkhof het is geweest valt in dat geval moeilijk te zeggen, tenzij iemand een tweede paal weet waar het andere deel van de tekst op staat.

Het gat in de paal is een teken dat de paal het eind was van een reeks, met ronde stangen verbonden soortgelijke palen. Aldus een laag afscheidingshekje vormend. Typisch bij stoeppalen. De paal is waarschijnlijk niet erg oud. Daar zijn twee aanwijzingen voor:

1. Het gebruikte lettertype is redelijk modern en heel strak gekapt.

2. Het gat in de paal is rond. Palen van vroeger werden verbonden door gesmede stangen, met vierkante of ruitvormigedoorsnede.

Maria Staal: Ik heb het 'gat' in de paal onderzocht en meen me te herinneren dat het vierkant was en niet rond. Het idee van een recycle paal is een goede. Neemt niet weg dat het wél zat ingegroeid in een boom. Dus is wederom de vraag, hoe snel groeit een iep?

Het rechthoekig gat in de paal

Trijnie Brunt: Het gat heeft de vorm van een rechthoek! Aanvullende informatie van Jan Dijkema, Maria Staal, Kees Boele en Henk Bazuin: De huidige woning aan de Parallelweg is ca. 40 jaar oud en is gebouwd op het voormalig terrein van Hotel Appèlbergen (gebouwd rond 1880), dat later dienst deed als huisvesting voor bejaarden en is vervolgens in 1968 gesloopt. In 1880 was L. van Hemmen de eigenaar. Het hotel stond tegenover station de Punt. In het boek over *Glimmen*, samengesteld door Willem Rutgers, staat dat men ter kerke ging in Noordlaren, wandelend over de Es, vanaf de overweg.

Toen de huidige bewoner de woning liet bouwen stonden de iepen er al.

Was het vóór 1880 misschien bouwland met een rij iepen langs de weg of een sloot? De iep heeft een maximale groeitijd van ca. 150 jaar.

Stel dat de Glimmense iep deze leeftijd heeft gehad, dan mogen we aannemen dat de paal ongeveer het zelfde aantal jaren geleden is geplaatst.

Een reactie van Kees Boele, bioloog: de ouderdom van de iep kan alleen worden vastgesteld aan de hand van de jaarringen of op dendrochronologische wijze. Daar de boom intussen verwijderd is kan alleen gebruik gemaakt worden van een bewaard gebleven afgezaagd stuk, bv een schijf, waarin de jaarringen goed te zien zijn.

Het Historisch Platform Haren presenteert de eerste Dag Harener Geschiedenis

Op zaterdag 15 oktober vond de eerste Dag van de Harener Geschiedenis plaats. Een gezamenlijk initiatief van de leden van het Historisch Platform Haren, te weten de Historische Kring Old Go, de Harener Historische Commissie, de Stichting Bezoekerscentrum Klooster Yesse en de Stichting Gedeelde Verhalen, voor de organisatie van deze dag de aangevuld met het Geopark de Hondsrug. In de ochtend was er een fietstocht georganiseerd. O.l.v. historicus Ger Blijham gingen 9 deelnemers van start via Haren, Onnen en Noordlaren langs de oostzijde van de Hondsrug. Terug ging de tocht langs de westzijde via Glimmen. Onderweg gaf hij een toelichting op historische elementen. De fietstocht volgde de route van het Geopark de Hondsrug.

Voor de wandelaars was een tocht uitgezet o.l.v. Henk Bakker. Het startpunt was in het Quintusbos te Glimmen.

De fietsgroep gaat van start, o.l.v. historicus Ger Blijham

De schooljeugd kon terecht bij Klooster Yesse. We wisten dat het niet druk zou worden, maar de kinderen die wel kwamen waren erg, zo niet razend druk met het 'schatgraven' in het archeologisch veldje dat bij het Bezoekerscentrum van Klooster Yesse is aangelegd. Het leek wel of er een grote mol door het landje had gegraven, zo driftig werden de restanten van het klooster naar boven gehaald. Gelukkig kon Michiel Rooke, provinciaal archeoloog uitleggen wat er was gevonden. Een uur later waren ze nog bezig, maar toen moesten ze toch echt ophouden!

Tussen 13.00 en 13.30 uur vond de onthulling plaats van het Hotspot-bord Geopark. Na een inleidend verhaal over de ontwikkelingen van het Geopark door Ja-

cob Bruintjes (voorzitter van Geopark de Hondsrug), nam Michiel Verbeek het woord en onthulde het bord, dat geplaatst is naast brasserie "Intermezzo" aan het Raadhuisplein.

Vanaf 13.30 uur begon in 't Clockhuys de inloop voor het symposium, dat om 14.15 uur begon. Zo'n 70 belangstellenden hoorden hoe Hein Bekenkamp de aftrap gaf voor de eerste drie sprekers, te weten de heren Kees van der Ploeg, Enno Bregman en Henny Groenendijk. In de pauze werd aan deze laatste door de voorzitter van de Harener Historische Commissie mevrouw Gaby Poell het eerste exemplaar overhandigd van deel 21 uit de Harener Historische Reeks: "Een rondleiding door pre- en vroeghistorisch Haren", een boek van zijn eigen hand. Ze gingen daarna grif van de hand vanuit de stand van Boekhandel Boomker+. Na de pauze werden lezingen verzorgd door de heren Michel Krol, Marnix Deterd Oude Weme en Eppo van Koldam.

De leden van het HPH, Boekhandel Boomker+ en het Geopark de Hondsrug presenteerden zich met stands, die druk bezocht werden.

De organisatie, het HPH, kijkt terug op een al met al geslaagde dag.

De onthulling van het Hotspot-bord Geopark door wethouder Michiel Verbeek

Vraag en antwoord Rijksstraatweg 239

In het decembernummer van 2015 van Harens Old Goud is een foto van een gebouw opgenomen. Bij de redactie kwam een vraag binnen of dit gebouw de landhuishoudkundige school voorstelde. Het pand heeft verschillende bestemmingen gehad.

Door Roelof van Wijk

Als bijgebouw van de landhuishoudkundige school

Dit gebouw aan de Rijksstraatweg 239 maakte ooit deel uit van de landhuishoudkundige school. Het werd rond 1855-1860 gebouwd en is mogelijk ontworpen door architect J.F. Scheepers uit Groningen (1818-1886).

Hij was ook de ontwerper van het eerste (volgens Wikipedia het tweede gebouw) universiteitsgebouw aan de Broerstraat in Groningen (1848). De landhuishoudkundige school aan de Violenstraat in Groningen is eveneens door Scheepers ontworpen. Mogelijk was hij ook betrokken bij de verbouwing van de Harense afdeling van de landhuishoudkundige school (hoofdgebouw).

Dit pand was bedoeld als woongebouw voor de directie, leraren, personeel. De administratie was er ook in gevestigd. Na de opheffing van de school en de liquidatie van de Maatschappij tot Landhuishoudkundig Onderwijs in 1871, werd het gebouw met bijbehorende landerijen rond 1872 verkocht aan Harmen Groenhoff en zijn vrouw Annechien van Oosten.

Als boerderij c.q. woonhuis 'Huize Landbouw'

Het woonhuis werd bewoond door de familie Groenhoff. Harm Arends Groenhoff (1841-1887), landeigenaar, woonde samen met zijn vrouw Annechien van Oosten (1845-1910) en hun vier kinderen.

1. Lubartus Goenhoff, gehuwd met Hillegonda van Bolhuis, zij kregen geen kinderen.
2. Luchiena Henrica Marthina, gehuwd met Egbert Takens, arts te Haren, ook geen kinderen.
3. Geesje Groenhoff, ongehuwd gebleven.
4. Arend Dirk Groenhoff, op 20 jarige leeftijd overleden.

Bij de verkoop in 1922 werd een grote schuur (restant van de school?) afgebroken en daardoor kwam er een terrein van 1755 m² vrij.

Als gemeentelijk verenigingsgebouw 'Ons Huis'

Het gebouw werd in april 1922 door de gemeente Haren aangekocht via notaris Gouverne te Groningen. Het gebouw werd verbouwd en werd op 12 november 1923 als 'Gemeentelijk Verenigingsgebouw' 'Ons Huis' geopend.

In dit gebouw vonden allerlei activiteiten plaats.

De eerste tentoonstelling bijvoorbeeld, had als thema het landhuishoudkundig onderwijs, duidelijk een verwijzing naar de vorige bestemming. Ook werd een tentoonstelling georganiseerd over het stadsgas,

het toen nieuwe verwarmings- en kookmedium.

In het gebouw werden vele vergaderingen gehouden, zoals van de VVV, de Jacht en Schietclub en de Burgerwacht. De volksbibliotheek vond er onderdak, men kon er zaterdags boeken lenen. De huur werd vastgesteld op 25 gulden voor de grote zalen en 15 gulden voor de kamers. In en na de 2e wereldoorlog werd het gebouw ook als distributiekantoor benut.

Voordat het Witte Kerkje gebouwd werd (in 1935 gereed), hield de Vrijzinnig Hervormde wijkgemeente er hun zondagse kerkdienst.

Te huur, bij gesloten briefjes,
voor den tijd van 3 jaren:
De Boerenplaats
„Landbouw-Haren,”
met uitmuntende en in nijstokenden staat van onderhoud verkeerende **Bouw- en Wel-**
delanden, samen groot ongeveer 10 hectaren, zeer gunstig gelegen aan den **Rijksstraatweg te Haren**, toebehoorende aan **Mej. Wed. H. GROENHOFF**.
Buitengewoon geschikt voor **Koemelkerij en Moeskerij**.
Dagelijks te bezichtigen des voormiddags van 10—12 uur.
Conditiën ter inzage en inlichtingen te bekomen ten kantore van ondergeteekende, bij wien de briefjes franco moeten zijn ingeleverd vóór **29 December**, 's middags 12 uur.
QUINTUS, notaris,
Piibo Emmiassingel, Groningen.

Advertentie waarin de huur van de Boerenplaats wordt aangeboden

Als kindertehuis 'Maria Christina'

Op 1 maart 1951 werd het gebouw verkocht voor fl 35.000,00 aan de Vereniging Kinderzorg te Groningen. Deze vereniging gaf nazorg aan kinderen van ouders die uit de ouderlijke macht waren gezet of ontheven. De vereniging is door de Hervormde Kerk in Nederland opgezet en had een aantal zelfstandige landelijke afdelingen.

De afdeling Groningen werd opgericht in 1907 en vierde in 1947 het 40 jarig bestaan. Er waren soortgelijke verenigingen in o.a. Zwolle en Utrecht.

Het 40-jarig bestaan is waarschijnlijk ook de reden van de naamgeving van het gebouw. In 1947 werd de jongste dochter van prins Bernhard en (toen nog) prinses Juliana geboren, Maria Christina (roepnaam Marijke).

Op 1 oktober 1951 was de verbouwing klaar en werd het gebouw in gebruik genomen. Er was ruimte gecreëerd voor de huisvesting van 15 jongens, 16 meisjes en 4 assistenten en een directrice. De kinderen waren tijdelijk gehuisvest totdat ze in een pleeggezin konden worden opgenomen. Ze bezochten de Hervormde School aan de Oude Brinkweg.

Een paar hoogtepunten van activiteiten door de vereniging georganiseerd:

In 1954 liepen de kinderen mee met de Avondvierdaagse, in 1957 en 1959 deden ze mee aan wandeltochten en in december 1960 hadden ze een filmmiddag.

In 1959 kwam opnieuw een verbouwing gereed.

Als kantoorgebouw 'Maartenstee'

Na het vertrek van de Vereniging Kinderzorg werd het gebouw als kantoorpand benut. Eerst als kantoor van de vereniging van ziekenhuizen in Friesland, Groningen en Drenthe. Jan Morshuis was er directeur. Hij is in 1985 overleden.

Later als 'Maartenstee' voor de Regionale Werkgevers Vereniging van Drenthe, Friesland en Groningen. In 1993 was daar ook gevestigd het Centrum voor Personeel Management (advertenties NvhN).

Nu wordt het gebruikt als bedrijfsverzamelgebouw voor startende bedrijven.

Bronnen: kranten, berichten en advertenties in het Nieuwsblad van het Noorden en www.Delpher.nl

Volkshogeschool 't Oldörp in Uithuizen

Een groepsfoto ingang Volkshogeschool 't Oldörp in Uithuizen

Bijgaande foto is afkomstig van de heer Gerhard Fischer, woonachtig in Aurich (Ostfriesland/Duitsland).

Van 18 t/m 23 oktober 1960 bezocht hij samen met zijn klasgenoten de Volkshogeschool 't Oldörp in Uithuizen. Ook een klas van een MULO-school uit Haren was in die week aanwezig. De leerlingen uit Haren waren op de fiets gekomen. Hij herinnert zich ook nog dat ene pastoor Gaikema aan de Volkshogeschool was verbonden.

Van al deze leerlingen werd een gezamenlijke groeps-

foto gemaakt. De heer Fischer is nieuwsgierig naar de namen van de leerlingen uit Haren. Gelukkig wist hij zich nog een aantal namen te herinneren, waaronder die van Christa van Rijn. De zus van Crista was bij ons bekend, zo konden we contact met haar zoeken. Crista zal samen met een vriendin uitzoeken wie de leerlingen uit Haren zijn.

Een paar namen kwamen snel tevoorschijn. Marjan Koppe, Greetje Dunnebacke, Janny Beuving, Leidy Bergsma, Dineke Bults en Roelie van Oosten.

Misschien herkent u ook een aantal van deze jonge mensen uit Haren.

Landhuishoudkundige school te Haren

In het decembernummer 2015 van Harens Old Goud staat een verhaal over de landhuishoudkundige school en de voormalige proefboerderij. De tekening van de proefboerderij/internaat door Sybolt Berghuis leverde wat vragen op. Daarom is naar dit gebouw verder onderzoek gedaan.

Door Roelof van Wijk

Uit het blad 'Boerengoudmijn' 1857, Landhuishoudkundige school

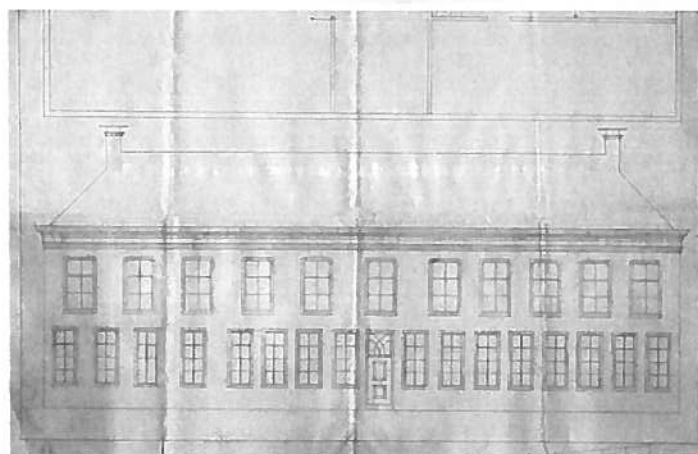
Koning Willem I bepaalde in 1815 dat bij de theologische opleiding aan de universiteit ook het vak 'landhuishoudkunde' moest worden gegeven. Ds. Uilkens in Eenrum wist er al veel van, schreef er over en gaf lezingen. Hij werd hierin tot professor aan de Universiteit van Groningen benoemd. Na zijn overlijden werd hij opgevolgd door dr. H.C. van Hall. Toen in 1831 het vak landhuishoudkunde aan de Universiteit werd geschrapt, stichtte Van Hall in 1842 een landhuishoudkundige school in Groningen, waarvan hij directeur werd. In Haren werd een boerderij gevonden die te huur was en daar begon in 1844 de zomeropleiding. In de winter werd in de school in de stad Groningen les gegeven. Meestal aan boerenzoons die 'het boer zijn' op meer wetenschappelijke basis wilden bedrijven, maar ook aan bijvoorbeeld jonge ambtenaren die werden uitgezonden naar Nederlands Indië, om daar hun kennis over te brengen.

De boerderij in Haren lag aan de westzijde van de Rijkstraatweg, op een terrein gelegen tussen de Ruiterssteeg en wat nu huisnummer 239, de 'Maartenstee' is. De boerderij die er stond was van de erven Lucas Jans Oosterveld, werd eerst gehuurd en later in 1844 gekocht. Volgens de 'Javasche Courant' van 27 sept. 1845 werden er na de koop een vrij ruim 'gesticht' en een grote schuur gebouwd. De school kreeg in het begin geen subsidie van het Rijk en Van Hall moest het doen met giften. Het ging goed, zowel in de stad als op de boerderij, zodat steeds meer land kon worden gehuurd en gekocht. Bij de aankoop was de boerderij ongeveer 17 ha groot, uiteindelijk had de school 65 ha grond in bezit, verspreid over een groot aantal plekjes in Haren. In 1845 waren de gebouwen klaar voor gebruik. De studenten konden er zomers

verblijven en les krijgen, terwijl de praktijk op de diverse stukjes grond werd uitgeoefend. Daar werd geëxperimenteerd met verschillende teelten in combinatie met de grondsoort. De opbrengst werd verkocht.

Nadat koning Willem III in 1852 de school had bezocht, mocht de school drie leerlingen aannemen waarvoor het leergeld door de koning werd betaald. De school kreeg tevens een gift van 1200 gulden, hiermee werd weer land aangekocht. Dit stuk land werd de Koningskampen genoemd (kadastraal bekend: Haren K 1506, gelegen richting Onnen, waarop ook een kleine boerderij werd gebouwd).

Op het grote grasveld voor de school werd 'roet uit de schoorsteen' als meststof gestrooid. Leraar Jacob Boeke had echter gehoord (in 1860), dat 'guano', een meststof uit Chili, het gras beter liet groeien. Aanschouwelijk onderwijs dus.

Tekening van de Landhuishoudkundige school

In 1854-1855 werd de school verbouwd en uitgebreid. Er werd een verdieping bovenop gezet, zodat aan meer studenten les kon worden gegeven.

In 1856 bracht professor Mulder, redacteur van het landbouwblad 'Boeren Goudmijn' een bezoek aan de school. In de 3de jaargang, begin 1857, publiceerde hij als eerste de schetstekening van de school die hij had gekregen nadat de uitbreiding voltooid was. Deze schets werd in de uitgave van Harens Old Goud (2015-3) opgenomen en was van de hand van Sybolt Berghuis (1820-1896). Door deze tekenaar is een groot aantal tekeningen met potlood en pen gemaakt, voornamelijk stadsgezichten van Groningen en omgeving. Hij was amanuensis van de school.

De verbouwing werd gefinancierd met de uitgifte van aandelen door een speciaal daarvoor opgerichte naamloze vennootschap. Er werd inmiddels subsidie verstrekt door het Rijk, te besteden aan de salarissen van de leraren.

Nadat de school in Haren was vergroot (een primitieve tekening en een handgeschreven omschrijving zijn bewaard

gebleven), vond een soortgelijke uitbreiding ook plaats eind jaren 60 van de 19e eeuw van de school in Groningen aan de Violenstraat. Ook hier werd een verdieping op het bestaande gebouw geplaatst en werd de voorgevel geheel vernieuwd. Het bestek voor deze verbouwing was van architect J.F. Scheepers in Groningen. Logischerwijs mag worden verondersteld dat deze ook betrokken was bij de verbouwing te Haren, in ieder geval lijken de gevels op elkaar.

Naast de school en noordelijk ervan werd een huis gebouwd (nu Rijksstraatweg 239), als huisvesting voor directie, leraren en personeel en mogelijk ook voor de administratie. Het is onbekend of dat ontwerp ook van architect Scheepers is. Het lijkt wel veel op de schets, die Sybolt Berghuis van het schoolgebouw maakte zoals ook in het artikel in HOG werd gesteld.

Johannes François Scheepers (ook wel Schepers) is ook de architect van het gebouw van de Universiteit te Groningen (1848), dat in 1906 door brand werd verwoest (Wikipedia).

De uitbreiding van de school in Groningen was nog maar net gereed toen de regering een nieuwe wet op het landbouwonderwijs naar de Kamer stuurde. Deze wet vormde een 'bedreiging' voor de school zoals Van Hall die had opgericht. Er werd geen subsidie meer verleend en hij dacht dat de leerlingen misschien eerder naar de Rijkschool zouden gaan. Het bestuur kwam in actie. De bestaande

NV werd ontbonden en er werd een nieuwe gevormd, gericht op een andere voortzetting van de bestaande school. Toen echter door het Rijk in Groningen een nieuwe middelbare landbouwschool werd gesticht was de voorzetting van de landhuishoudkundige school niet meer aan de orde. Het bestuur liquideerde de maatschappij en besloot de bezittingen in 1871 te verkopen. Allereerst was de inboedel op 28 maart 1871 te koop. Daarna werd in mei 1871 het schoolgebouw in de stad verkocht aan de gemeente Groningen, die er de hogere burgerschool voor meisjes in wilde vestigen. Later werden de landerijen in Haren succesievelijk verkocht en de landhuishoudkundige school in Haren afgebroken. De toenmalige directeur werd nog een vol jaar in dienst gehouden vanwege zijn grote verdienste voor de school.

Op het terrein van de school is naderhand een aantal villa's gebouwd, namelijk Rijksstraatweg 251 tot en met 241. De geschiedenis van het pand Rijksstraatweg 239 is een ander verhaal en kunt u elders lezen.

Bronnen: Regionaal Historisch Centrum Groningen: Tg 1127, De landhuishoudkundige school te Groningen, diverse inventaris nummers. Nieuwsblad van het Noorden: 'Ter verpoezing' 18-10-1939 H.C. van Hall: beknopte geschiedenis ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan (1867) Richard Paping: 'Die waardige man' Prof. H.C. van Hall (1801-1874), Groningen 1996 diverse krantenartikelen / jaarverslagen en advertenties.

Boekbespreking

De Atlas van Beckeringh
Het Groninger Landschap
in de 18e eeuw

Door Henk Bazuin

Bij velen van u zal een belletje gaan rinkelen bij het horen van de naam Beckeringh. Het zal u ongetwijfeld doen herinneren aan de indrukwekkende provinciekaart van Groningen waarvan de rand wordt gesierd door 24 getekende afbeeldingen van Ommelander borgen.

Theodorus Beckeringh, een geboren Groninger (1712-1790), studeerde rechten aan de universiteit van Groningen waar hij in 1738 promoveerde.

In navolging van zijn vader maakte Beckeringh na zijn promotie zogenaamde plezierreizen naar o.a. Kleef, waarbij een route werd gevolgd door de noordelijke provincies. Van deze reizen maakte hij nauwkeurige verslagen en kleine tekeningen. Beckeringh werd aangesteld als rechter in de Ommelanden. Het is aannemelijk, dat hij door zijn werk als rechter in het bezit kwam van met de

hand getekende kaarten van de Ommelanden.

De samenstellers van dit boek hebben een mooi overzichtelijk naslagwerk gemaakt. Het is met recht een pil van een gewichtig boek van bijna 3 kilo.

Gelukkig voor de lezer en de gebruiker is het ingedeeld in een drietal delen.

In het eerste deel wordt het landschap behandeld met de nadruk op het Groninger Landschap rond 1750 en zijn borgen. Het middendeel vertelt iets over de persoon Theodorus Beckeringh als cartograaf.

Het laatste deel van bijna 250 pagina's laat ons meegenieten van 98 kaarten met bijbehorende beschrijvingen, gerubriceerd op plaatsnaam.

Hierin worden ook de 24 borgen beschreven, die de rand sieren van de provinciekaart.

Als toegift bij dit boek ontvangt de koper ook nog de eerder genoemde provinciekaart, weliswaar een gevouwen exemplaar maar daarom niet minder fraai.

Ik kan een ieder aanraden dit boek een plek te geven in uw boekenkast.

De gruit van Yde, de Hof te Hemmen en de kerk van Haren

Door Dr. Kees Kruiken

Wie wel eens gruitbier bij onze dorpslijter koopt, kent de geur van de gagel die dit middeleeuwse drankje zijn smaak geeft. Het kruidenmengsel 'gruit' maakte bier beter houdbaar, net als hop. Het oudste bekende huis in Haren, de Hof te Hemmen, was al vóór 1400 betrokken bij de handel in gruit. Bij die Hof hoorde namelijk een gruihuis in Yde. Daar werd vroeger gruit verkocht. Dat mocht in heel Drenthe toen maar op drie plaatsen: in de stad Groningen, in Ruinen en in Yde.

Gruit

Gruit was niet alleen belangrijk, gruit was macht. De gruitverkoop was een monopolie van de landsheer: in de stad (met Haren) en Drenthe (met Ruinen en Yde) de bisschop van Utrecht. Omdat schoon drinkwater schaars was, was de vraag naar bier, en dus naar gruit, reusachtig. Toen hop (onder meer uit Peize) de plaats van gruit innam, slonk de macht van de 'gruiter'.

De oudste bekende vermelding van een gruiter (in het Latijn: fermentarius) in Yde is uit 1323. Hij stond toen borg voor de abdis van het klooster Essen bij Haren, u wel bekend uit dit blad. Je kunt je afvragen waarom zijn gruihuis in Yde stond en niet in Haren of, nog beter, in de stad. Een mogelijke reden is dat de bisschop in 1323 weinig meer over de stad te zeggen had. De stad had in 1251 de bisschoppelijke stadhouder (de prefectus) verjaagd en ging daarna zijn eigen gang.

Hof

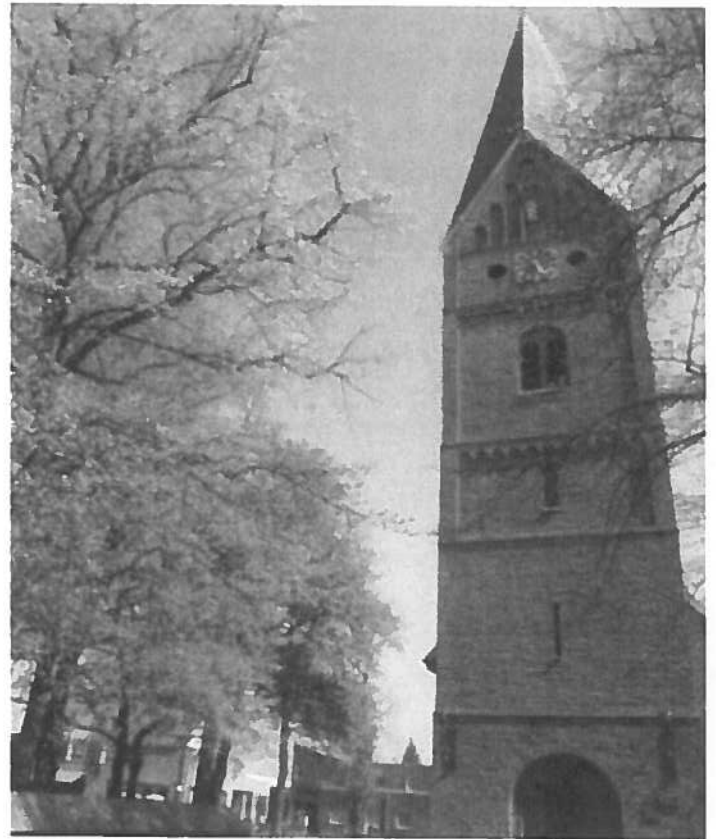
Het is dus niet onaannemelijk dat de bisschoppelijke gruiter na 1251 naar Yde verhuisde. Waar in Yde weet niemand, maar uit de leenboeken van de bisschop blijkt dat het Yder gruihuis viel onder de Hof te Hemmen. Waar die Hof stond, weten we wel: halverwege Huize Hemmen en de A28. Zulke 'hoven' had de bisschop ook op de Utrechtse Heuvelrug. Halfvrije onderdanen ('dienstmannen') ontgonnen van daaruit de veenwildernis langs de Kromme Rijn. Ook vanuit de Hof te Hemmen werd veen ontgonnen, op de westoever van het Hoornse Diep. Al in de elfde eeuw heette dit gebied Hemmerwolde en later Neerwolde. Hier ligt nu het Paterswoldse Meer.

Net zoals in Ruinen vertrouwde de bisschop de gruit in Noord-Drenthe toe aan een plaatselijke notabele. In Yde was dat omstreeks 1380 Roelof Polman uit Eelde, die ook de Hof te Hemmen op zijn naam had. Polman was geen halfvrije dienstman maar een vrije edelman. De Hof, met de gruit van Yde en nog wat andere voorrechten, hield hij in erfeen van de bisschop. Tot 1605 bleef

dit leen in de familie Polman. De bisschop was toen al geen landsheer meer en het recht op de alleenverkoop van gruit was een dode letter geworden. Bijna iedereen dronk toen bier met hop.

Turf

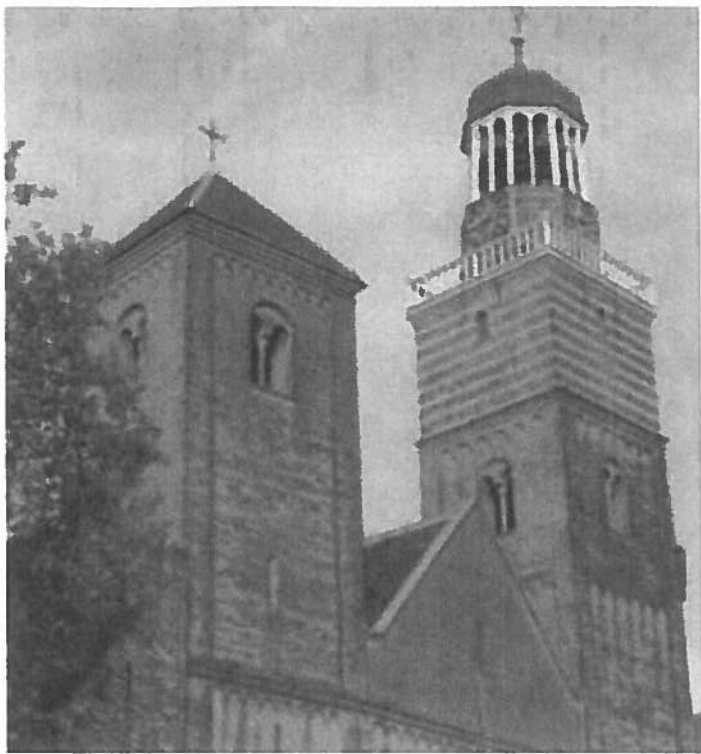
Dat wil echter niet zeggen dat de Hof te Hemmen zelf niets meer voorstelde. Sinds de vijftiende eeuw was bierbrouwen in de stad Groningen big business. Aan het Hoge der Aa kwam daar de ene brouwerij naast de andere. De Aa leverde schoon water en was het voornaamste aanvoerkanaal voor turf, de brandstof voor de brouwketels. De heren van Hemmen wonnen turf in Neerwolde en verscheepten die over het Hoornse Diep naar de stad. In de achttiende eeuw leek de turf op, maar met hulp van Friese verveners gingen de heren van Hemmen over op 'natte' turfwinning. Daardoor ontstonden in Neerwolde steeds grotere waterplassen: het Friescheveen en het meer.

Nicolaaskerk in Haren

Kerk

Van de Polmans en hun neven, de familie Van Limburg, kwam de Hof te Hemmen in de zeventiende eeuw aan de Groninger jonkersfamilies Alberda en Berchuis. De oudste leenaktes spreken wat vaag van 'alle voorrechten' die vanouds bij de Hof hoorden, maar later worden die duidelijker genoemd: in 1645 een herenbank en graven in de kerk van Haren, en in 1707 het 'recht van collatie': het recht om in Haren een nieuwe predikant voor te dragen.

Nicolaaskerk in Utrecht

Een herenbank voor zo'n 'collator' is nog in veel kerken te zien. In die van Vries heet hij vanouds het 'klaterhok'. De Hemmer herenbank, met de wapens Schatter en Alberda, staat nog altijd in onze dorpskerk.

De vermelding van de collatie in 1707 lijkt wat raar, want in het boekje *Haren van vroeger tot nu* (1979) staat dat dat recht in 1413 en 1513 aan de stad Groningen was verleend. Dit ging echter niet over de collatie in Haren, maar over de rechtspraak in de stad. Dat laatste was een voorrecht van de bisschop, maar die verpachtte dit in 1405 voor honderd jaar aan het stadsbestuur. Toen het in 1505 tijd was voor verlenging met nog eens honderd jaar, talmde de stad met betalen. Pas in 1513 kwam het ervan. Dit had dus niets te maken met het recht om pastoors te benoemen.

De leenakte uit 1707 is blijkbaar de vroegste bekende vermelding van het collatierecht in Haren. Dat het toen aan de heer van de voormalige bisschoppelijke Hof te Hemmen werd verleend, is een aanwijzing dat de kerk van Haren oorspronkelijk ook een bisschoppelijke stichting was. Al vóór 1360 was deze kerk gewijd aan St Nicolaas. Ook in de bisschopsstad Utrecht stond toen al een 'Klaaskerk'. Als u van de Oude Gracht naar het Centraal Museum loopt, komt u er langs. De voorkant met zijn twee romaanse torens is al vóór 1200 gebouwd. De kerktoeren van Haren is een eeuw jonger, maar de gelijkenis met de torens van de Klaaskerk is treffend. Dat is geen bewijs dat een Utrechtse bisschop dan ook de bouwheer was van de Harense kerk, maar het maakt dit wel waarschijnlijker. Uit de akte van 1707 blijkt hoe dan ook dat een bisschop ooit de collatie van de kerk in Haren heeft verleend aan een vertrouwde leenman ter plaatse: de heer van Hemmen.

Status

Van de heren van Hemmen in de protestantse tijd (dus na 1594) waren vooral de Alberda's bijzonder statusbewust. In de kerk van Uithuizen, waar ze behalve de Menkemborg ook de collatie bezaten, namen ze iedere zondag met vorstelijk ceremonieel plaats in hun herenbank. Blijkens een kaart uit 1672 zag de Hof te Hemmen er in hun tijd ook uit als een adellijke borg. Was het collatierecht dat deze jonkers in Uithuizen en Haren hadden vooral een statussymbool of hadden deze adellijke 'klaterheren' ook ideeën over de richting die het met de kerk op moest? In de eerste jaren na de reductie van 1594 waren er nauwelijks goede predikanten te vinden. Uit nood werden de gemeenten van Haren en Noorderlaren samengevoegd. Na 1600 ging het beter. Er werden kundige en ook strenge dominees aangesteld, die hun gemeente goed organiseerden en stevig optraden tegen vooraanstaande gemeentelieden die stiekem katholiek waren gebleven.

Dat lijkt mede te danken aan de keuze die de 'klaterheren' op hun Hof te Hemmen maakten. Na 1795 was het afgelopen met hun voorrechten. In de negentiende eeuw stelden de 'eigengeërfde' ingezetenen (nu zonder Noorderlaren) samen de voordrachten voor nieuwe predikanten op. Aan de Hof te Hemmen herinnert alleen nog het moderne Huize Hemmen aan de Rijksstraatweg. En voor gruitbier moet u tegenwoordig bij onze Andreas fermentarius aan diezelfde straatweg zijn...

Bronnen:

- Tenzij anders vermeld, verwijst dit opstel naar mijn artikelen in Historisch Jaarboek Groningen (2010) 6-15, Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis 19 (2010) 45-56 (ook te lezen op www.oldgo.nl) en Waardeel 2-2010 (jaargang 32) 11-17*
- Haren van vroeger tot nu (Haren 1979) 50; Jan van den Broek, Groningen, een stad apart (Assen 2007) 318, 324*
- H.W.W. van Loenen, Van Nicolaas tot Nederlands-Hervormd (Haren 1996) 17-18*

De Hof te Hemmen op de Bekkeringkaart van 1781

Cantersveen

De straat Cantersveen is de onthutingsweg vanaf de Dr. Ebelsweg naar de wijk Oosterbaar. Deze wijk is in de 70-er jaren van de vorige eeuw aangelegd. De straatnamen verwijzen voornamelijk naar percelen land in de Oosterpolder. Het perceel van de fam. Canter lag daar waar de Waterbuiserweg en de Dr. Ebelsweg samen komen. De familie had verschillende banden met Haren, waarover hieronder meer.

Van de redactie met dank aan Marry Heidema

Johannes Canter (1424-1497) was afkomstig uit een Groninger patriciërsfamilie. Hij werd opgeleid in het klooster van Aduard, voordat hij zich in 1440 inschreef bij de Faculteit der Letteren van de universiteit in Keulen. Na het behalen van zijn doctorandustitel in 1442 zette hij zijn studies voort in Italië, waar hij college volgde in Turijn en Ferrara. Vanaf 1445 studeerde hij in Leuven. Hij behaalde een doctorstitel in de theologie, rechten en geneeskunde. Johannes Canter werd in zijn werk beïnvloed door het Italiaanse humanisme. Hij was een vriend van Wessel Gansfort en Rudolf Agricola.

Na zijn studies keerde Johannes Canter terug naar Groningen, waar hij zich vestigde als advocaat. Hij trouwde met Abele, met wie hij meerdere kinderen kreeg. De zonen Johannes jr., Jacobus en Andreas en de dochters Ursula en Ghebbe. Zij woonden in het Canterhuis. Dit is één van de oudste huizen van Groningen, vermoedelijk dateert het uit de vijftiende eeuw, de huidige voorgevel is in de negentiende

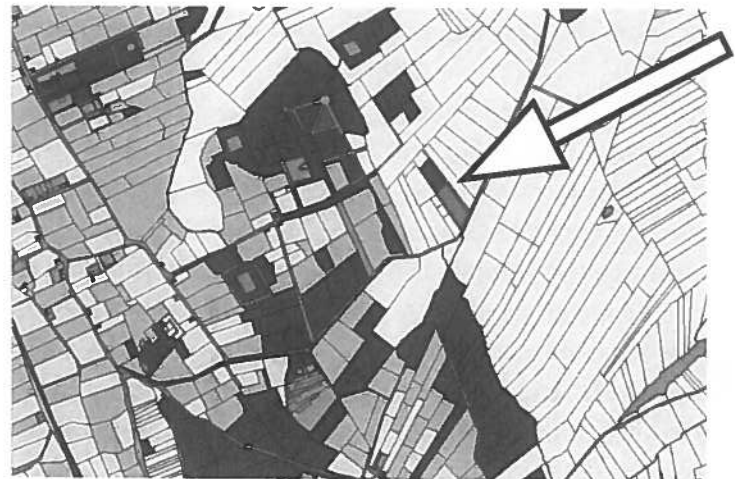
Het Canterhuis in Groningen. In dit gebouw zit nu het Scheepvaartmuseum

De zonen werden bekende geleerden: Johannes Jr. (geb.1463) werd in 1487 astroloog aan het hof van Frederik III en was vanaf 1497 arts te Emden, waar hij in 1522 overleed. Andreas (geb.1471) werd dichter en priester en vertaalde onder andere Petrarca's De Secreto. Bo-

vendien raakte hij bevriend met Desiderius Erasmus. Andreas (1463-1473, genealogieonline vermeldt 'op voor 1516 in Keulen') was al op zijn tiende doctor in de rechten en werd om die reden in 1472 door Keizer Frederik III uitgenodigd om naar Wenen te komen. Op reis naar de keizer zou hij in 1473 zijn overleden. Het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek spreekt van mogelijk nog een zoon, Gelmer, al even geleerd en welsprekend en van 1494 tot 1517 secretaris van Groningen. Ook heeft deze Gelmer de bibliotheek gesticht van de Martinikerk, waarvan nog steeds werken aanwezig zijn in de universiteitsbibliotheek.

Ook de dochters waren geleerd. Ursula werd door de humanist Johannes Butzbach in zijn De Illustribus Mulieribus een 'wonder der wereld' genoemd. De Koelhoffsen Kroniek vermeldde dat haar Latijn zeer 'kunstig en sierlijk' was. Haar broer Jacobus droeg zijn eerste werk, de Probae faltoniae centones (1489) aan haar op. Zelf heeft zij geen werk nagelaten. Zus Ghebbe Canter was net zo geleerd als Ursula en werd later non in het klooster Yesse in de buurtschap Essen in Haren. Ook aan haar droeg Jacobus Canter een werk op, namelijk zijn Epistola (1489). Even opmerkelijk als het mogelijke bestaan van zoon Gelmer, zijn verschillende opmerkingen over het bestaan van nog een dochter: Lamme, Lammechien of Agnula genoemd. Zij is geboren in 1460 en niet zo knap als haar beide zusters, maar zou zelfs nog meer ontwikkeld (erudiet) zijn als Ghebbe en Ursula. Een sterfjaar is niet bekend, wel dat zij nog leefde in 1489. Net als haar zuster Ghebbe was ook deze Agnula non te Yesse.

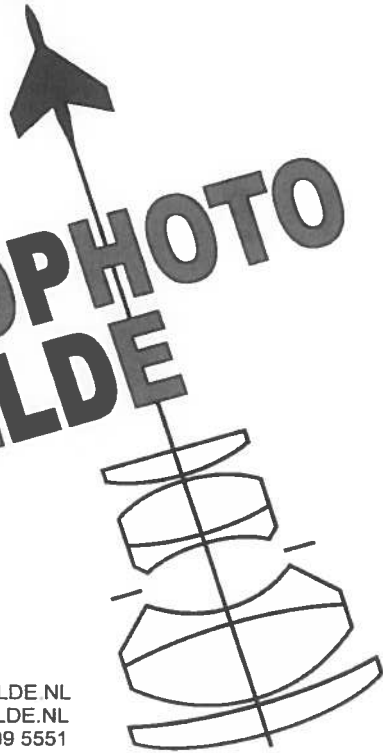
NB. Van het Latijn sprekend dienstmeisje bestaat maar één bron. Bij elk verhaal over de Canterfamilie wordt het altijd weer aangehaald. Mw. Bunna Ebels-Hoving, historica en mediëviste (middeleeuwse geschiedenis), gelooft dat ze slechts een paar woorden in deze taal kon spreken. Plattegrond van het gebied waar het perceel gelegen was (1830).

Plattegrond van het gebied waar het perceel gelegen was (1830).

luchtfotografie
boven heel Nederland

**AEROPHOTO
EELDE**

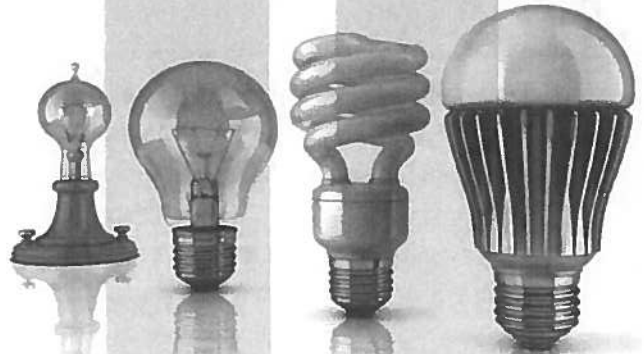

INFO@AEROPHOTOEELDE.NL
WWW.AEROPHOTOEELDE.NL
telefoon: 050 - 309 5551

SINDS 1911

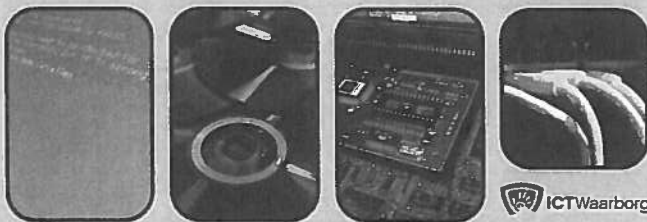
Konings
TOTAALINSTALLATEURS

Rijksstraatweg 208 - 210 9752 BR Haren
☎ 050 5344735 Fax 050 5344138
www.koningstotaalinstallateurs.nl

DIGNO computers

Computers • Software • Reparaties • Netwerken

ICTWaarborg

Rijksstraatweg 132 • 9752 BL Haren • Tel.: 050-5349965 • info@digno.nl • www.digno.nl

Atelier "de Clou"

ATELIER VOOR BOUWKUNDE

Jaap Vrieling

Waterhuizerweg 31
9753 HP Haren
Tel: 050 - 85 00 080
Mob: 06 - 55125730
Email: info@declou.nl

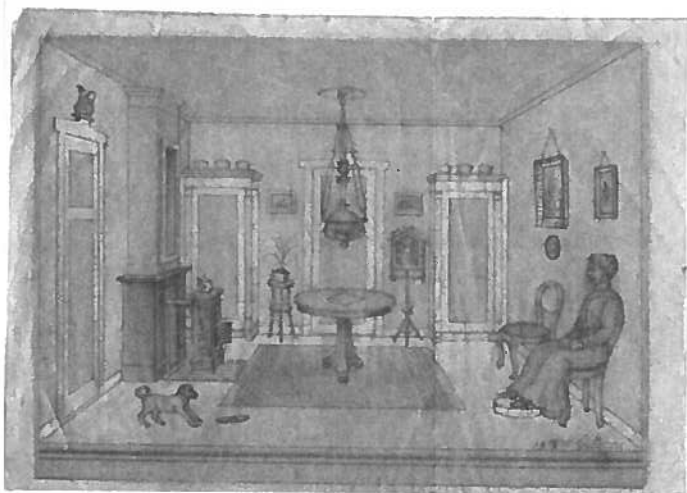
De historie van een pand aan de Onnerweg

Door Roelof van Wijk

Voorgeschiedenis

Old Go ontving in september 2015 een mailtje van de heer Olof Nieuwenburg. In de bijlage zat een tekening van een boerderij. De moeder van dhr. Nieuwenburg (zij leeft niet meer) had een vaag verhaal over de plek waar ze vroeger had gewoond. Was het nu Annen, St. Annen of misschien Onnen? Ze had nog wel de tekening van een boerderijtje. De familie is in al deze plaatsjes gaan zoeken, maar niemand herkende de boerderij. Uit de bij de tekening gevoegde gegevens kon niet direct een verband met Haren worden opgemaakt. Ook toen meer uitgebreid naar de genealogische gegevens van de genoemde personen was gekeken, kon er eigenlijk geen verband met Haren worden gevonden, noch kon de boerderij 'gespot' worden.

Twee zusjes, van wie de vader jong was overleden, zijn in de jaren 1919-1923 tijdelijk ondergebracht bij opa en oma Blom in Haren. De zusjes zijn in Stratum (NBr) geboren, de vader van de meisjes komt uit Oudeschans, de moeder uit Amsterdam en de grootouders zijn in Amsterdam getrouwd. Daarmee liep het spoor een beetje dood. Een bericht dat jammer genoeg verder niets kon worden gevonden ging terug naar de heer Nieuwenburg met wat mogelijke aanknopingspunten voor verder onderzoek in Amsterdam.

Opa Blom maakte een tekening van het interieur

Nieuwe ontwikkelingen

In augustus van dit jaar kwam een nieuwe ontwikkeling op tafel. De heer Nieuwenburg was in het bezit gekomen van andere foto's. Op de achterzijde van de foto's stonden teksten, o.a. de aanduiding 1918 en Onnerweg A081. Hierdoor werd duidelijk dat het opa en oma Gerrit Blom en Antje Onnes waren, die voor hun vrijwel nieuwe huis stonden.

Nu werd het huis herkend. Het stond in 1918 aan de Onnerweg. Anno 2016 heet het hier nu Felland 3, naast de lijnwerkplaats van de NS, even voorbij de spoorwegovergang bij het bedrijventerrein Felland. Daarmee kwam het onderzoek opeens weer in een stroomversnelling en op het juiste spoor.

Het huis van Gerrit en Antje Blom

Duidelijk werd toen dat het huisnummer A081, dat in 1907 was uitgegeven, later was gewijzigd, zodat het ook niet meer als zodanig voorkwam in het adresboek 1927 dat de heer E. van Koldam als eerste publiceerde in de serie adresboeken van de bronbewerkingen van de gemeente Haren.

De tekening van de bouwaanvraag werd opgevraagd uit het bouwdoosje van de gemeente Haren. Daaruit bleek dat het huis door een bouwkundige van het toenmalige Staatsspoor was ontworpen en gebouwd werd voor de 'depotchef' te Onnen. Het rangeerterrein in Onnen was in ontwikkeling en daarbij hoorde dit huis.

Bovendien bleek dat de heer Blom bouwkundige was. Zo was hij waarschijnlijk betrokken bij de aanleg van het rangeerterrein met de werkplaats, de locomotievenloods, de watertoren en de seinposten. Ook kon hij heel mooi tekenen. Hij tekende o.a. het interieur van zijn huis.

Toen werd ook duidelijk dat de eerder toegezonden tekening de boerderij betrof die verderop aan de weg naar Onnen stond. Deze tekening was gemaakt vanuit zijn woonkamer. En dat bleek de boerderij te zijn waar Geert Swaving met zijn familie toentertijd woonde. Helaas bestaat die boerderij niet meer en kon dus ook niet meer van de tekening worden herkend. De boerderij is in de jaren zestig afgebrand en op die plek is een nieuw woonhuis gebouwd waar nu (2016) de familie Jan van der Es woont.

De boerderij, geschilderd door Gerrit Blom

Dezelfde boerderij, bewoond door Geert Swaving

Gedeeltelijke genealogie van de fam Blom:

- I Gerrit Blom, 1856 - 1941
huwt in Amsterdam (1878) met
Antje Onnes, 1855 - 1939
- II dochter Hendrika Gesiena Blom, geboren te
Amsterdam 1881
huwt (in 1913) met
Martinus Bron, 1888 - 1918 overleden te Geldrop
- III waaruit twee dochters:
 - a. Anna Elisabeth Bron 1915 - 2008
huwt met Frank Nieuwenburg
- IV waaruit de 3de zoon Olof Nieuwenburg
 - b. Elisabeth Anna Bron 1916 - 1996

Bronnen:

- Gemeente archief Haren
- E.J. Bunskoekoek en drs. M. Bunskoekoek: 'van rails en rangersen'
Harener Historische Reeks no 2
- Archief foto's van Olof Nieuwenburg

Onderstaande bedrijven en vrienden van Old Go hebben deze uitgave van Harens Old Goud mede mogelijk gemaakt

Bedrijven

- Dunning Makelaardij, Rijksstraatweg 207, tel. 5346699. Uw betrouwbare partner voor wonen
- Auto de Groot Haren bv. Rijksstraatweg 115, tel 5349444. Voor APK en onderhoud van alle merken
- Kookstudio-Haren en Buywine biowijnen, Kerkstraat 26 en 28, tel. 5370455
- Coöperatie Boomker+, Rijksstraatweg 205, tel. 5344013. Ook voor al uw historische boeken
- Dierenspeciaalzaak De Molen, tel. 5350215. Bij Discus Ekkelkamp vindt u alles voor uw huisdier
- Wijnhuis Enotria, Rijksstraatweg 222-1, tel. 5350974, info@wijnhuisenotria.nl. Voor Europese kwaliteitswijnen
- dekoffiewinkel.com, De Brinken 1. Speciaalzaak in koffie en thee en voor heerlijke bonbons!
- Astoria catering-partyservice, tel. 5345200, info@astoria.nl. Intermezzo, Sassenheim; als u iets te vieren heeft
- Hans Anders Opticien, De Brinken 14, tel. 4030896. Brillen, zonnebrillen, lenzen
- TIB totaal installateurs: al 33 jaar een begrip in Haren, tel 5349902. Vandaag gebeld? Vandaag hersteld!

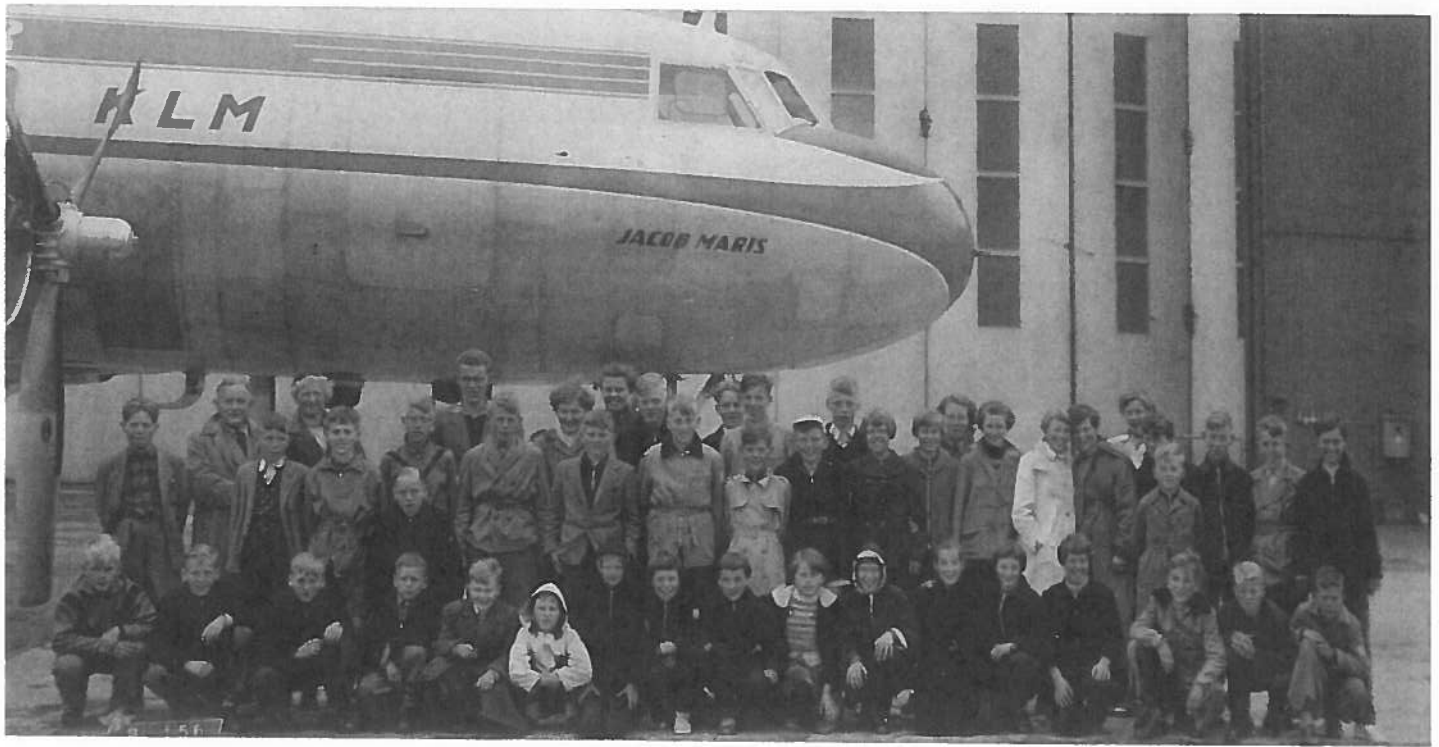
Vrienden

- Fam. Brunt Haren

Wordt óók Vriend van Old Go!

Voor informatie: redactie@oldgo.nl

De schoolreis van de Tuindorpschool

De heer Klinkhamer, schoolhoofd van de Tuindorpschool van 1945 tot 1957, heeft vlak na de oorlog de beroemde bootreizen ingevoerd.

De leerlingen van de hoogste klas, de schoolverlaters gingen meestal in juni een week met een binnenvaartschip op vakantie. Deze boot vertrok soms vanuit Zwartewater, soms ook vanuit Meppel of Zwolle over het IJsselmeer richting Noordholland. Het was niet altijd fijn om te varen over dit grote water. Velen werden zeeziek. De stad Amsterdam werd bezocht maar ook Schiphol mocht niet worden overgeslagen. De traditionele klassenfoto werd gemaakt voor één van de "geparkeerde" vliegtuigen.

Verenigingslid, de heer J.V. Jansen uit Bedum stuurde ons een dergelijke foto, samen met een schriftje waarin hij een soort van dagboekje had bijgehouden. Zijn bootreis was in 1955. Op de achterzijde van de foto staan alle namen van de leerlingen vermeld. Herkent u ze ?? In het schriftje heeft hij o.a. het volgende geschreven.

Route bij goed weer

Maandag 6 juni. Vertrek om 6 uur met de bus naar Meppel en met de boot via Harderwijk door de nieuwe Zuidoostpolder naar Muiden (Muiderslot) en dan naar Amsterdam.

Dinsdag 7 juni. Amsterdam (Schiphol) door de Ringvaart naar Aalsmeer / bloemenveiling, over de Westeinderplas en Aarkanaar ?? naar Alfen aan de Rijn (Avifauna). Over Leiden.

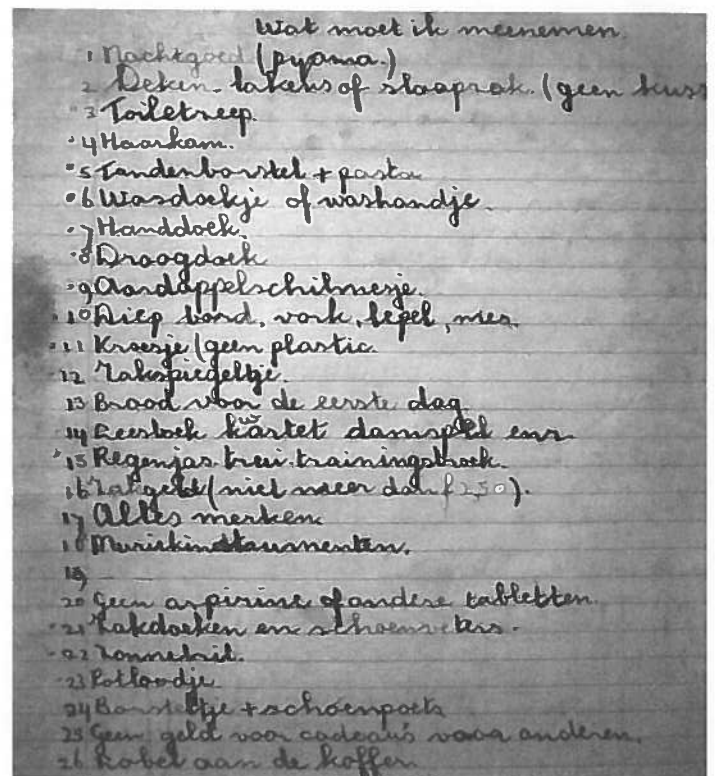
Woensdag 8 juni. Den Haag (Vredespaleis, Madurodam) Scheveningen (Mesdagpanorama) Rotterdam.

Donderdag 9 juni. Rotterdam, (tentoonstelling tunnel E55-havens. Deze tentoonstelling werd op 18 mei 1955 geopend)

Vrijdag 10 juni. Rotterdam-Gouda-Utrecht-Wijk bij Duurstede-Arnhem.

Zaterdag 11 juni. Arnhem-Zutfen-Deventer-Zwolle-Meppele-Haren. Het laatste traject ging weer met de bus.

Van elke bezochte plaats dan wel bezienswaardigheid heeft de heer Jansen een korte beschrijving gemaakt.

Wat neem ik mee op de bootreis?

De Kunst- en Cultuurmarkt

Traditiegetrouw wordt in Haren op de eerste zaterdag van september de Kunst en Cultuurmarkt gehouden als opening van het culturele seizoen. Op deze dag wordt om de twee jaar de zogenaamde Dickensprijs uitgereikt aan een persoon of organisatie die zich inzet voor het culturele leven in Haren. Dit jaar viel de eer te beurt aan mevrouw Gaby Poell die zich op vele gebieden heeft ingezet en nog steeds inzet voor de culturele activiteiten in Haren. De officiële opening is op de vrijdagavond in de dorpskerk en de Kunst en Cultuurmarkt is in het kader van die opening.

Uw vereniging Old Go was op deze markt aanwezig met de andere leden van het Historisch Platform Haren die gezamenlijk twee kramen deelden. Helaas was er, door andere verplichtingen, niemand aanwezig van de Stichting Gedeelde Verhalen van historicus/cineast de heer Anne van Slageren. Klooster Yesse presenteerde zich uitbundig vanwege het 800ste herdenkingsjaar van de wijding van het klooster in 1216.

Paarden en renbanen

Door Roelof van Wijk

Paarden hebben in Haren altijd een grote rol gespeeld. Grotere villa's en buitenhuizen in Haren hadden een koetshuis en een stal.

Toen in 1864 het openbaar vervoer zijn intrede deed, was dat met de paardentram. Pas in de 20e eeuw kwamen er motoren op brandstof of elektriciteit.

Er was met het paard meer te beleven. Het paardenrennen was dan ook zeer aantrekkelijk voor het publiek. Er woonden in de gemeente Haren nogal wat paardenliefhebbers. Er waren ook meerdere renbanen.

In Glimmen werd rond 1868 door de Spoorwegmaatschappij het station de Punt gebouwd. Men verwachtte namelijk veel publiek bij de renbaan aan de Vogelzangsteeg tussen de Hoge Hereweg en de Lage weg naar Noordlaren. Zelfs de jonge koningin (Wilhelmina, toen 11 jaar) kwam samen met haar moeder Emma, de regentes, in 1892 in de stromende regen deze renbaan bezoeken en de wedstrijden bijwonen.

Maar ook langs de Rijksstraatweg in Harendermolen was een renbaan. Het dijkje, bedoeld als tribune is er nog steeds. Ook was er een manege aan de Viaductweg.

En op de Hoge Hereweg bij Huize Weltevreden, vroeger een café, nu een bejaardenhuis, waren paardenrennen. In een oude krant stond een verslag van een hardrenwedstrijd voor paarden tussen de Holsteinlaan en café Weltevreden, langs 'den straatweg'. De cafébaas loofde

Samen met de mensen van de Harener Historische Commissie manifesteerde Old Go zich door het laten zien van uitvergroete foto's van verdwenen boerderijen in de gemeente. Deze beelden riepen bij velen mooie herinneringen op.

De verkoop van de zogenaamde groene boekjes, de Harener Historische Reeks, was buitengewoon goed.

Daarnaast hebben we de aandacht gevestigd op de activiteiten tijdens de Open Monumentendag, een weekend later. Daarover meer in een ander artikel.

Er is veel informatie verstrekt over de doelstellingen van onze vereniging, namelijk het in kaart brengen en bewaren van de historie waaraan onze gemeente zo rijk is.

Deze belangstelling begint zich nu om te zetten in ondersteuning van de werkzaamheden van Old Go doordat mensen zich aanmelden als lid. Ook tijdens de markt zelf kwamen er spontaan aanmeldingen binnen.

Al met al een geslaagde dag waaraan het mooie weer uitbundig heeft meegewerkt.

Tribune bij de paardenrenbaan bij de Vogelzangsteeg. In 1892 waren koningin-regentes Emma en koningin Wilhelmina ook aanwezig

de eerste prijs uit om goodwill te kweken, want na de wedstrijd moest natuurlijk ook de keel gesmeerd worden. Vaak was de prijs iets dat met paarden te maken had, een 'gouden' zweep of een 'roos' om aan het hoofdstel te bevestigen.

Tussen Haren en Groningen staat 't Huis de Wolf, dat vroeger, naast woonhuis ook herberg was. De heer Atze Wassenaar kreeg het pand in 1891 in handen. Hij liet het oude huis afbreken en de huidige villa bouwen. Hij was een telg uit een Friese paardenfamilie en liet een renbaan aanleggen, gelegen aan de 'Achterweg', dat nu de Kerklaan is. Zo kon hij zijn paarden op eigen terrein trainen en daar wedstrijden houden.

De paardenrennen zijn nu verleden tijd. Zelfs tijdens de Hareense kermis blijven de paarden op stal.

Van de redactie

'La Promenade'

Bij de redactie zijn meerdere reacties binnengekomen op het artikel van Roelof van Wijk in Harens Old Goud (2016/1) over 'La Promenade, via Handy naar Villa Aaf'.

In de oorlogsjaren is in 'La Promenade' meerdere malen het illegale blad 'Trouw' gedrukt. Dit is niet gebeurd onder de verantwoordelijkheid van dhr. M.J. Eerelman, wat de auteur ons laat lezen, maar onder verantwoordelijkheid van dhr. Harm Knoop, die vanaf 1941 eigenaar was van de drukkerij.

De redactie betreurt deze fout en biedt haar verontschuldigingen aan.

Dhr. Riemer Knoop, zoon van dhr. Harm Knoop, heeft in zijn reactie aan de redactie een en ander helder uiteengezet. Waarvoor dank. Hieronder kunt u zijn reactie over de juiste 'loop der dingen' over 'La Promenade' tijdens de periode 1941-1951 lezen.

In maart 1941 nam mijn vader op 41-jarige leeftijd het bedrijf over van de heer M.J. Eerelman, zijnde de drukkerij en de uitgeverij van 'Eerelman's Weekblad'. De familie Knoop bewoonde het grootste gedeelte van de benedenverdieping van de villa en de druk-

kerij was gevestigd in het voormalige koetshuis ('doorrit') van het ooit als hotel gebouwde 'La Promenade' (de zetbokken ontnamen het zicht op de 'gruip', de mestgoot).

In de loop van 1941 dwong de bezetter mijn vader de uitgave te staken en legde mijn vader zich toe op ander drukwerk. Ook heeft mijn vader regelmatig het illegale blad 'Trouw' gedrukt, een uiterst riskante zaak..... In 1945 werden er korte tijd kerkdiensten gebonden van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt.

Direct na de bevrijding kwam het 'Eerelman's Weekblad' uit als een dagelijks bulletin met nieuws over de vorderingen van de oorlog. Op 26 mei kwam het eerste weekblad oude stijl weer uit. In 1947 herdoopte mijn vader de krant weer tot 'Harener Weekblad'. Zo had de krant ook vóór de periode van uitgever Eerelman gebeten. (Deze kranten zijn overigens in mijn bezit).

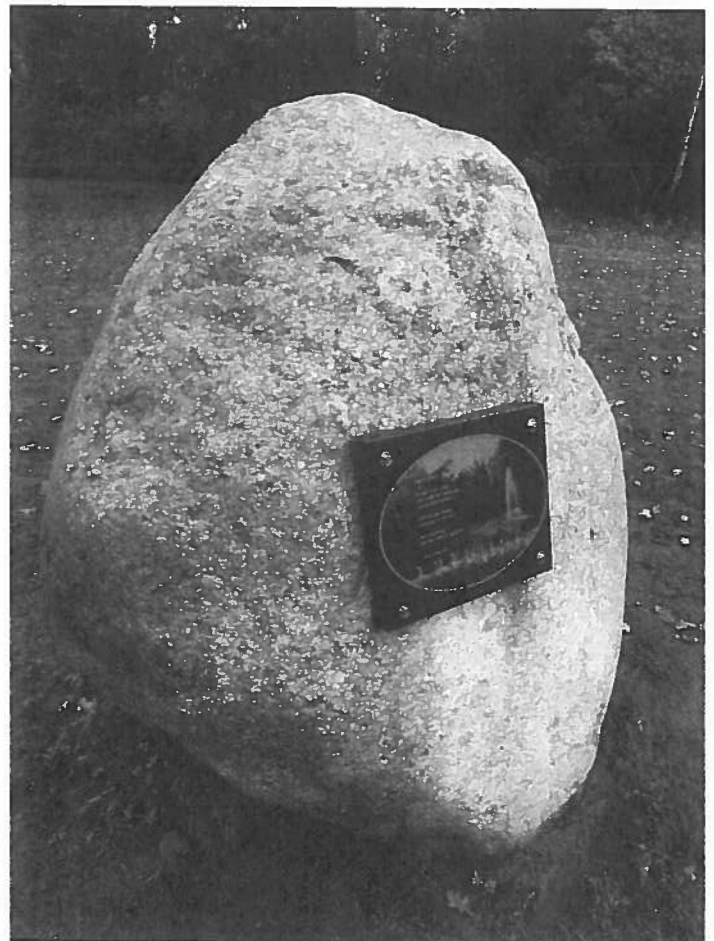
In 1951 werd het nieuwe bedrijfspand aan de Hortuslaan in gebruik genomen.

De heer Schoenmaker heeft toen 'La Promenade' gekocht en het de naam 'Handy' gegeven, wat tevens zijn bedrijfsnaam was. Aanvankelijk heeft hij het pand gedeeltelijk gerestaureerd maar al vrij snel werd er geen onderhoud meer gepleegd en uiteindelijk verpauperde het gebouw volledig. Na de eenwisseling was (beter: werd) de heer Schoenmaker genoodzaakt het pand te verkopen, waarna het ten prooi viel aan enkele projectontwikkelaars.'

Boeremapark

Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van het Boeremapark is op zaterdag 5 november 2016 een plaquette onthuld door Saskia de Boer.

Op deze plaquette staat onderstaand gedicht. Hij is op een grote kei aangebracht, die is geplaatst in het Boeremapark.

Vervenershuisje nr. 17 aan de Hoornsedijk

In de 18de eeuw zijn de eerste vervenershuisjes aan het Hoornsediep ontstaan. De bewoners kwamen van verre en vormden een bechte groep.

Rond 1750 begon men met de vervening van een gebied ten zuiden van de stad Groningen. Hieruit is later het Paterswoldse meer ontstaan. Een kolonie Friese ontginners met ervaring kwam naar Haren om het laagveen te 'verbaggelen'. (het veen werd bewerkt tot turf door het veen vaak te keren). Families uit Rottevalle en Oostermere streken in Haren neer en werden ingeschreven als lidmaat van de Hervormde Kerk onder de naam 'over het Hoornsediep'. Het Noord-Willemskanaal was nog niet gegraven en slechts 1 bruggetje over het Hoornsediep gaf toegang tot de bewoners aldaar. Het waren vooral de families met namen als Alles, Van der Veen, Berent Sytse Nijdam.

Het interieur van het vervenershuisje nr. 17

Er werden kleine vervenershuisjes voor de families gebouwd. Aanvankelijk waren het eenvoudige plaggehutten. Pas later werden er stenen huisjes neergezet. Van de eerste bebouwing, tien of twaalf hutten, is niets bewaard gebleven. Wel zijn er nog een aantal erven te vinden waarop bebouwing is aanwezig. Nummer 17 aan de Hoornse Dijk bevindt zich nog als enige in originele staat. Het is een authentiek huisje met nog een origineel interieur met een bedstedenwand, gebouwd aan het eind van de negentiende eeuw. Het is nog steeds in bezit van de familie van de eerste bewoners van dit huisje, de familie Nijdam. De woning heeft een grote cultuurhistorische waarde, het is een restant van de vroegere 'Friese kolonie'.

De laatste bewoner is nu overleden en komt dit huisje waarschijnlijk in de verkoop. De Bond Heemschut zet zich in om dit laatste vervenershuisje te behouden.

Het huisje, groot ongeveer 5,50 x 8,50 m, heeft een smalle gang in het midden met rechts een woonkamer met een bedstee en aan de linkerkant een keukentje met schuur en toiletvoorziening. Er wordt gezegd dat het huisje ook dienst zou hebben gedaan als schooltje (van 1837-1860) voor de kinderen van de verveners. Dit huisje was dichterbij dan de school in het dorp Haren. Het oversteken van het Hoornsediep was moeilijk, omdat er maar 1 bruggetje was. Na de invoering van de onderwijswet in 1857 vreesde de gemeente Haren, dat de kosten van het onderwijs flink zouden gaan stijgen. Daarom werd dit schooltje opgeheven.

Vervenershuisje nr. 17

Bronnen:

drs. A.H. van Slageren: "Het Paterswoldse meer", Harener historische reeks no 6, 1989

Erfgoedvereniging Heemschut: brief juni 2016

Bevolkingsregister Haren 1830 en adresboeken gemeente Haren

De eigenaren/uitbaters van café's in de gemeente Haren in 1951

B.R. Arends, Meerweg 221, Haren
J. Blaauw, Stationsweg 79 Haren
W. van Goinga, Waterhuizerweg 36, Haren
Mej. A.W. Jansen, Rijksstraatweg 189, Haren
K. Kloots, Noordlaren 149, Noordlaren
J. Noordberger, Rijksstraatweg 7, Glimmen
A. Ottens, Onnen 36, Onnen
J. Pama, Rijksstraatweg 158, Haren
R. Ruben, Onnerweg 86, Haren
D. Visser, Drentsche Punt, Rijksstraatweg D 129 Glimmen
P. de Vries, Noordlaren 99, Noordlaren
E. Vijfschaft Noordlaren 1, Noordlaren
W. Wening, Zuidlarderweg 6. Glimmen

De redactie houdt zich aanbevolen voor oude foto's van deze panden.

Openbare school Kerkstraat, afgebroken in 1927

Openbare lagere school in Glimmen, gesloten in 2013

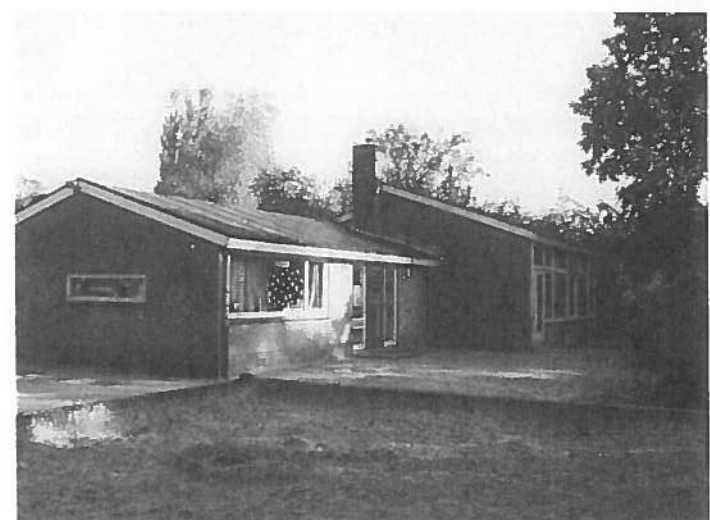
Theda Mansholtschool Haren. Geopend in 1951. Later als locatie Haren van het Zernike College. Gesloten in 2015

Christelijke school Kerkstraat Haren

Lagere school Noordlaren. Geopend in 1908, gesloten in 2014

Lutjeborg, kleuterschool van de Nicolaasschool

AL MEER DAN 30 JAAR HET ADRES VOOR PRINT & DRUK

GVA *Print en Druk*
DRUKKERIJ G. VAN ARK
Kerkstraat 32, Haren | 050 - 534 74 47 | info@drukkerijvanark.nl

- *Onderhoud*
- *Reparatie*
- *Advies*
- *Verkoop*
- *Alle grote merken*
- *Gratis halen en brengen*
- *Al meer dan 75 jaar*

De Gazonmaaier Haren

Uw specialist in gazon-, zit- en robotmaaiers!
050-5345120 www.gazonmaaier.nl